

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA AL C/ DE LA MERCÈ,Nº 8, TORTOSA (BAIX EBRE).

(18 - 27 de gener i 28 de febrer - 18 de març del 2005)

Promotor : Smart Projects Promocions

Arqueòlegs :

**Roser Arcos López
Daniel Guitiérrez Espartero**

Manresa, 10 d'Abril del 2005

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	1
2. SITUACIÓ	1
2.1. MARC GEOGRÀFIC	
2.2. SITUACIÓ DE LA FINCA	
3. NOTÍCIA HISTÒRICA	3
4. MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ	5
5. OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ	5
5.1. FASE I	
5.2. FASE II	6
6. METODOLOGIA	7
7. RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ	7
7.1. FASE I	
7.2. FASE II	23
8. CONCLUSIONS	33
9. BIBLIOGRAFIA	35
ANNEX I : INVENTARI I ESTUDI DE MATERIALS	36
- INVENTARI	37
- TÈCNIQUES DE PRODUCCIÓ	44
- TIPOLOGIA DE LES PECES	53
- PERCENTATGES I GRÀFICS	58
- BIBLIOGRAFIA	61
ANNEX II : REPERTORI ESTRATIGRÀFIC	62
ANNEX III : DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA	86

FITXA

INTERVENCIÓ : Carrer de la Mercè, nº 8

TIPUS DE JACIMENT : Estructures d´hàbitat

CRONOLOGIA : Baix Medieval- Modern

MUNICIPI: Tortosa

COMARCA: El Baix Ebre

COORDENADES: X: 291180 / Y: 4521241

CAMPANYA: 18-27 de gener/ 28 febrer-18 de març, 2005

EXECUCIÓ: ARQUEOCIÈNCIA SC.SL.

DIRECCIÓ: Roser Arcos i López
Dani Gutiérrez Espartero

PLANIMETRIA : Olga Castro

PROMOTOR: Smart Projects Promocions

1. INTRODUCCIÓ

Aquesta memòria presenta els resultats finals de la intervenció arqueològica realitzada en el carrer de la Mercè nº 8, amb motiu de la rehabilitació del mateix immoble.

Dita intervenció es va realitzar en dos moments, el primer correspon a la fase de prospecció, mitjançant cales de sondeig, duta a terme per l'arqueòleg Dani Gutiérrez Espartero entre els dies 18 i 27 de gener d'enguany. La segona fase va tenir com a objectiu el control directe dels rebaixos i l'obriment en extensió de 3 espais de la finca, aquestes tasques han estat portades a terme per l'arqueòloga Roser Arcos López, entre els dies 28 de febrer i 18 de març de l'any 2005.

Totes dues direccions realitzades pertanyen a l'empresa Arqueociència Serveis Culturals, SL, i el conjunt d'actuacions han estat supervisades pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.

2. SITUACIÓ

2.1. Marc geogràfic

Tortosa, capital del Baix Ebre, és un municipi de prop de 33.000 habitants i una extensió de 215 Km² situat al sud de la comarca. El seu nucli urbà es troba a banda i banda del riu Ebre, eix vertebrador de la ciutat.

Els ports de Tortosa o de Besseit formen el conjunt orogràfic més important i més alt de les muntanyes de la regió de Tortosa, marquen una clara separació entre la vall de l'Ebre. Es tracta d'una formació eminentment calcària del mesozoic que el aixecament alpí va plegar i aixecar sense donar formes gaire abruptes a causa dels materials juràssics que hi predominen, juntament amb les dolomies. On són més importants aquets moviments tectònics és on hi ha substrat de marques guixenques.

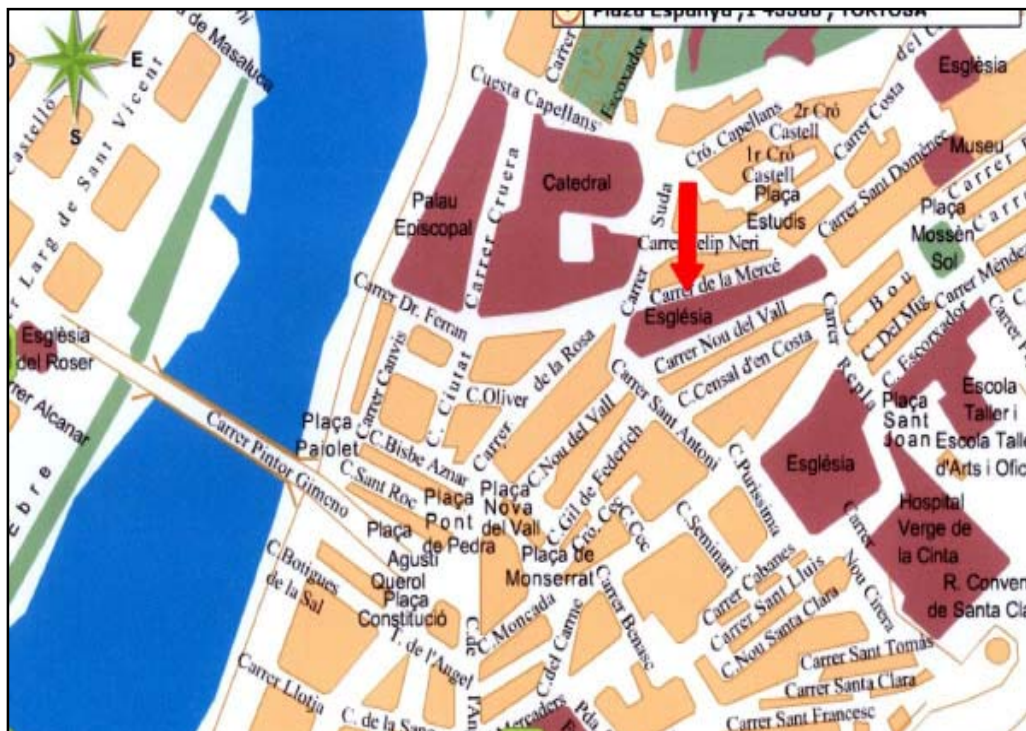
A més de la base primària que constitueixen l'Ebre i els seus canals de reg, les aigües superficials dels municipis es distribueixen en una àmplia xarxa de barrancs i torrents de règim intermitent que aprofiten les aigües de les pluges i desaigües al riu.

2.2. Situació de la finca

L'immoble del carrer de la Mercè, nº 8 es troba dins el nucli medieval de la ciutat, dintre de les muralles baixmedievales i relativament a prop de la Catedral. El carrer de la Mercè delimita al Oest amb el carrer de la Suda, a l'Est amb el carrer de Sant Domènec, al nord amb el carrer de Sant Felip Neri i al sud amb el carrer Nou del Vall.

Situació comarcal i ubicació de la intervenció dins del nucli antic de la ciutat.

3. NOTÍCIA HISTÒRICA

El nucli antic de Tortosa presenta un relleu molt accidentat, ja que s'ubica en una estreta plana entre la zona muntanyosa i el riu Ebre, separada en dos sectors principals pel barranc del rastre on destaquen dos elevacions: el turó de la Suda i la del Sitjar.

- El primer sector, ubicat més al nord, es concentren els edificis religiosos i administratius com són la Seu, el Palau del Bisbe, la Casa del Canvi...aquesta concentració d'edificis és present ja des d'època romana, convertint-se en el centre neuràlgic de la ciutat com ho demostren les inscripcions honorífiques.

Destaca el turó de la Suda o Castell de Sant Joan, la seva plataforma més superior es converteix en la fortalesa de la ciutat i té un caràcter militar des del segle XVI fins a la Guerra Civil espanyola del 1936.

També té un paper important l'Edat Mitjana islàmica i cristiana, com a testimonis tenim el Call Jueu i la conservació d'una part de la muralla del segle XIV on s'ubicava una de les portes principals de la ciutat, ja desapareguda i anomenada Portal de Vimpeçol.

Una gran part del nucli de Tortosa es troba declarat com a conjunt històric artístic i comprén una àrea que correspon al nucli que envoltaven les muralles del segle XIV, els límits dels quals no van ultrapassar fins al segle XIX.

- El segon sector correspon al situat a la banda sud del barranc del Rastre, on la ciutat s'estén fins al Carrer de Sant Blai, que és el límit de la ciutat baix medieval.

L'àrea protegida comprén les següents zones :

Turó del Sitjar, on s'ubica actualment la residència sanitària Nr. Senyora de la Cinta que conté els forts del Carme, Crist, i la Victòria, que inclou l'antic portal de Tarragona, del segle XIV. La totalitat del barri del Rastre que inclou el fort de Bonet, situat al sud del Turó de la Suda, conté importants conjunts arqueològics com és el Convent de Santa Clara, el Convent de Sant Joan, el Col·legi Renaixentista de Sant Lluís i de Sant Domenec.

El Barri del casc antic presenta edificis importants com són el Palau del Bisbe i la Catedral, delimitat pel riu a l'extrem sud de turó de la Suda. Pràcticament tot el Barri de Remolins, a excepció dels solars compresos entre el Carrer Rasquera i el Carrer Jaume Tió que inclou tota la muralla medieval conservada i on s'ubicava el Call Jueu, també destaca l'edifici de l'anomenada *Sinagoga*.

Altres zones d'interès arqueològiques són l'Ajuntament i la plaça d'Alfons XIIè, amb motiu de la construcció d'un parking es va documentar un baluard anomenat la Mitja Lluna, fortificació situada fora del recinte enmurallat del segle XVIII, i les restes de la necròpolis romana (alt medieval) i islàmica (medieval).

- La finca de la present intervenció, Carrer de la Mercè n° 8, s'inclou dins de la zona declarada com a C.H.A. I es troba situada en una estreta plana entre la vessant meridional del Turó de la Suda i el barranc del Rastre, a l costat sud-oest. Pertanyal barri del Rastre, i comunica amb la Plaça de Nostre Senyora de la Cinta i la Plaça dels Estudis.

La zona on es situa l'immoble és possiblement un espai urbanitzat i utilitzat des d'època romana. En aquest mateix carrer i per les obres del Temple de la Reparació (antic convent dels Pares Mercedaris) realitzades per J. Abril (1911) es va localitzar part de la necròpolis alt-imperial de la ciutat romana, molt propera a les descobertes en els anys 70. Alguns d'aquets enterraments són realitzats en àmfora, destaca un d'ells en un sarcòfag de plom, un monument funerari de morter, un columbari realitzat a partir de carreus, i les restes d'un taller de terrissa islàmica. Sembla que l'ocupació d'aquest carrer, que es trobava fora de les muralles romanes, va perdurar, com a mínim, fins a l'època andalusí, moment en que existia un raval de caire habitacional i comercial, així ho demostren intervencions com les dutes a terme a la Plaça de l'Olivera on es documenten estructures des d'època baiximperial fins al segle XII, o al mateix carrer de la Mercè, n° 6, on per motiu de la construcció de la nova biblioteca comarcal es documentà un espai d'hàbitat andalusí. Posterior a la conquesta cristiana de la ciutat l'any 1148, aquest espai, que havia estat utilitzat bàsicament per musulmans, va quedar buit i no va ser fins a l'època de Pere III el Cerimoniós, durant el segle XIV, en que va quedar dins les muralles, que va ser ocupat i urbanitzat de nou.

4. MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ

La zona motiu d'aquest estudi es troba al nucli antic de Tortosa, el qual és considerat Conjunt Històric i Artístic (CHA) i a la vegada Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), això implica una protecció total per als edificis catalogats i per al subsòl. Aquest és un espai on existeixen possibilitats objectives de recuperar dades arqueològiques importants pel coneixement de la història de Tortosa des d'època antiga, per tant, i en motiu del projecte de Remodelació interior de l'edifici emplaçat al carrer de la Mercè, núm 8, situat en el casc antic de Tortosa, i tal com s'estableix a la Llei 9/93 de Patrimoni Cultural Català i en el Decret 78/2002 del 5 de març, es considerà necessari dur a terme un control dels rebaixos del terreny efectuats pels encarregats de l'obra, supervisat per un arqueòleg, en tots aquells punts on es van localitzar, durant la primera fase d'actuació corresponent a la prospecció preventiva de vestigis arqueològics.

D'aquesta forma, la intervenció duta a terme, de caràcter preventiu, ha tingut uns objectius ben definits: la localització, delimitació i posterior documentació de les restes arqueològiques que podrien quedar afectades pels moviments de terres proposats en el projecte constructiu abans citat.

5. OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

5.1. Fase I

Es va proposar dur a terme un treball basat en un eix: la prospecció arqueològica a partir de cales o sondeigs. Aquest tipus d'intervenció havia de permetre, si existia jaciment, la localització de possibles estructures, la seva delimitació i la seva avaluació. En cap cas es va plantejar l'excavació en extensió en cas de localització de restes arqueològiques.

Es van dur a terme un total de 9 cales de prospecció a la planta baixa de l'edifici, les quals tenien unes mesures aproximades de 2 x 0,80 x 1 m, excepte els sondeigs 3 i 8 que arribaren a 1,30 m de profunditat, i el realitzat a l'espai que ocuparà la caixa de l'ascensor, en el qual es va baixar fins a 2 m de profunditat. Els sondeigs es van efectuar sempre arran dels murs mestres i mitjancers de l'immoble, fet que havia de permetre conèixer també les característiques generals dels fonaments actuals així com la seva possible afectació a estructures anteriors. En definitiva, aquest mètode de treball havia de confirmar, o no, la presència de restes arqueològiques en el subsòl que podrien quedar afectades pels futurs moviments de terres de l'obra.

5.2. Fase II

Es va proposar dur a terme un treball basat en dues pautes : la localització i documentació arqueològica a partir dels rebaixos en extensió, necessaris, del terreny. Per una major comprensió i ubicació hem dividit la planta baixa en 3 sectors i que a continuació passem a detallar.

Aquest tipus d'intervenció havia de permetre, si existia jaciment, en la localització de possibles estructures, la seva delimitació i la seva avaluació, en quant poguessin quedar afectades pels futurs moviments de terres com a conseqüència de les reformes.

El plantejament de l'obra va consistir en el rebaix general i per tant en la necessitat d'obrir en extensió en les següents zones :

• Sector 1

Zona corresponent a la planta baixa i ubicada al sud de l'immoble (*Veure planimetria*); L'objectiu d'aquesta segona fase va residir en el control dels rebaixos del paviment (enrajolat) que servia com a nivell de circulació fins a assolir la cota necessària, amb el propòsit de preservar les restes aparegudes i les que poguessin aparèixer.

- Cota de rebaix de l'obra : 35 cm. (a partir del nivell de circulació de l'actual edifici).

• Sector 2

Zona corresponent a l'espai central de l'immoble que ocuparà la caixa de l'ascensor (*Veure planimetria*); és precisament el sector on les restes muràries localitzades, en la cala 9, durant la fase de prospecció, podien quedar més afectades, ja que les tasques de rebaix comportava una considerable fondària. El plantejament de l'obra va consistir en el rebaix general, primerament del paviment (enrajolat) fins assolir la cota necessària. Seguidament es va completar i documentar les estructures aparegudes.

- Cota de rebaix de l'obra : 1'10 m. (a partir del nivell de circulació de l'actual edifici).

• Sector 3

Zona corresponent a l'entrada, ubicada en el nord-est de l'immoble (*Veure planimetria*); en aquest sector es va realitzar una cala amb anterioritat, en concret la cala 8, durant la fase de prospecció, i en la qual els resultats van ser positius amb la localització d'una estructura murària. L'objectiu va residir en el control del rebaix del paviment (llet de ciment ràpid) que servia com a nivell de circulació fins a assolir la cota necessària, amb el propòsit de completar i documentar les restes aparegudes i les que poguessin aparèixer.

- Cota de rebaix de l'obra : 60 cm. (a partir del nivell de circulació de l'actual edifici).

6. MÈTODOLOGIA

El mètode de registre de les dades que facilità documentació va ser el proposat per E.C. Harris i per A. Carandini, modificat a partir de la pràctica arqueològica en aquest tipus de jaciments i de les circumstàncies concretes de l'excavació. Per al registre objectiu dels elements i estrats que s'exhumaren es realitzà una numeració correlativa d'aquests denominats «Unitat Estratigràfica» (U.E.) que individualitzà uns d'altres. Cada U.E. té una fitxa en la que s'indica: la seva ubicació en el context general del jaciment, la seva ubicació en les plantes i seccions, la seva definició i la seva posició física respecte a les altres unitats estratigràfiques. El repertori de les U.E. s'entregarà en la memòria final.

El material gràfic estarà compost per plantes generals i de detalls concrets que aportaran una visió sincrònica de les fases del jaciment; seccions en les que es representarà la successió estratigràfica que facilita la comprensió diacrònica de l'evolució del jaciment; i, per suposat, el material fotogràfic imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats. El Punt 0 de la intervenció es troba a la vorera del carrer de la Mercè just davant la porta de l'edifici.

7. RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ

7.1. Fase I

Les tasques realitzades van tenir una durada de vuit dies hàbils, durant els quals, es va prospectar, seguint el mètode abans descrit, la zona afectada pel futur projecte de remodelació de l'immoble del carrer de la Mercè, 8.

Cala 1 :

Sondeig realitzat just al costat de l'entrada a l'immoble pel carrer de la Mercè amb unes mesures de 2 x 0,8 x 1 m.

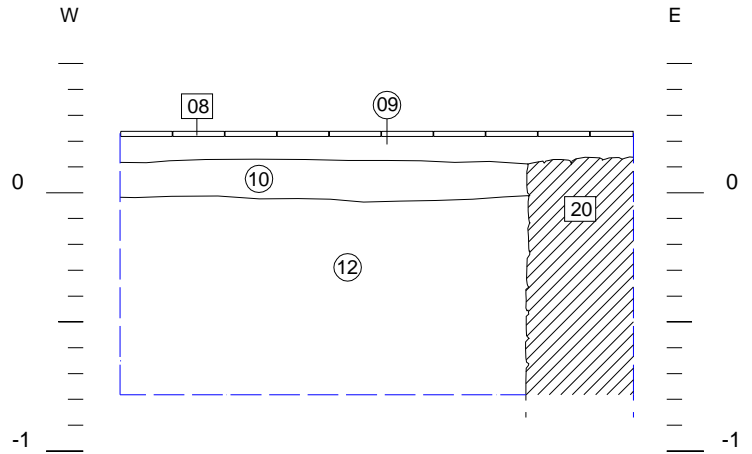
El primer element documentat fou el paviment actual en aquest espai, format per rajoles decorades amb motius geomètrics de 20 x 20 x 2 cm (**UE 108**). Per sota de 108 va aparèixer la seva preparació, formada bàsicament per morter de calç i sorra, i que tenia una potència de 7 cm (**UE 109**). Una vegada extret 109, van aparèixer varis elements, per una banda, un conjunt de blocs de pedra informes lligats amb morter de calç i sorra (UE 120), i per una altra banda, amb un nivell de terres i pedres poc compacte (UE 110). **120** corresponia a la fonamentació de la paret mitjancera de l'edifici actual amb el situat en el número 6 del mateix carrer. Tenia una amplada d'uns 40 cm i va ser documentat fins a una potència de 80 cm (final de la cala)..

Pel que fa a 110, tenia uns 15 cm de potència, recolzava en la fonamentació 120 i contenia materials ceràmics de cronologia moderna, aproximadament entre el segles XVII i XVIII, fet que s'haurà de confirmar a partir de l'estudi exhaustiu dels materials. Finalment, 110 també contenia les restes d'una canalització de claveguera realitzada en maons (UE 111), la qual es va documentar amb una llargada de 133 cm, una amplada d'uns 40 cm, i una potència de 4 cm. 110 va ser interpretat com un anivellament del terreny. L'extracció tant de 110 com 111 va significar la documentació d'UE 112, un nivell de terres argiloses i restes de calç poc compacte, que tenia una potència de fins a 75 cm, també interpretat com un anivellament i rebliment del terreny. UE 112 contenia materials ceràmics moderns, entorn els segles XV i XVII i també contenia alguns elements descontextualitzats de datació romana. L'excavació de 112 va permetre observar les característiques de la fonamentació de la façana (UE 119), la qual era formada per blocs de pedra informe i morter, es va documentar en una potència de fins a 1 m i es va observar com recolzava en la fonamentació UE 120.

Una vegada arribats a aquest punt es va donar per finalitzada la intervenció en aquest sondeig

Vista de la cala 1 on s'observa la fonamentació UE 120 i de la canalització UE 111

Vista fotogràfica i secció de la cala 1

Cala 2:

Sondeig realitzat a la zona intermèdia de l'immoble, arran del mur mitjancer oest, amb unes mesures de 2 x 0,80 x 1 m.

El primer element documentat fou el paviment actual en aquest espai (UE 201), el qual era format per rajoles amb motius geomètrics de 40 x 40 x 3 cm. Per sota va aparèixer la seva preparació (UE 202), format per morter hidràulic de 3 cm de potència. Coberts per 202 es va localitzar per una banda, la presència d'un paviment de morter (UE 206) que imitava rajoles, tenia una potència de 3 cm, i es trobava retallat per UE 203, un retall de 37 cm d'amplada i 13 cm de profunditat realitzat per a la disposició de la canalització de desguàs UE 204.

Per sota de 206 es va documentar un nivell de terres i còdols de 10 cm de potència (UE 205), que també havia estat retallat per 203 i que s'interpretà com una preparació per a UE 206.

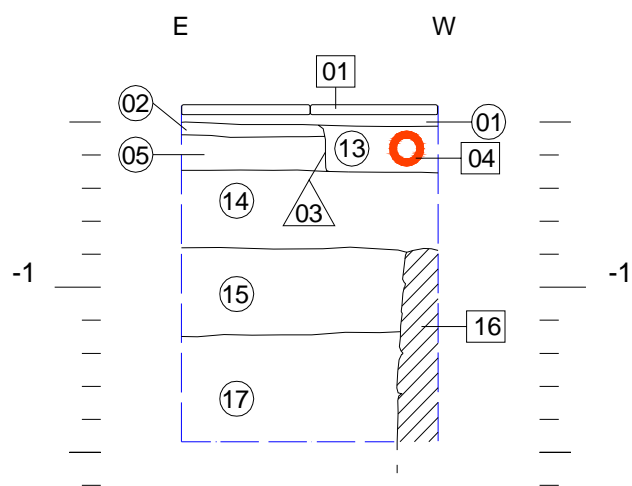
Per sota de 206 es va documentar un nivell de terres i còdols de 10 cm de potència (UE 205), que també havia estat retallat per 203 i que s'interpretà com una preparació per a UE 206.

Vista de la cala 1.
S'observen UE 206, UE 204 i UE 207

Una vegada extrets UE 205, UE 213 i UE 204, va aparèixer l'anivellament i rebliment del terreny UE 214, el qual era format per argiles i restes de calç molt poc compactes, amb una potència d'entre 15 i 20 cm i que contenia materials ceràmics de cronologia moderna. L'excavació de 214 va permetre l'observació de dos elements ben diferenciats, per una banda el mur format de blocs de pedra informes lligats amb morter de calç i sorra corresponent a la fonamentació del mur mitjancer amb l'edifici número 6 del carrer de la Mercè (UE 216), i per una altra banda l'anivellament i rebliment del terreny UE 215. UE 216 sobresortia del mur mitjancer (UE 218) entre 10 i 15 cm i va ser documentat en una potència de fins a 56 cm. En relació a UE 215, recolzava en UE 216, era format per terres argiloses poc compactes, amb una potència de 23 cm i contenia restes de morter de calç possiblement provinents d'un paviment, i materials ceràmics de datació moderna. Per sota de 215 va aparèixer UE 217, un nivell de terres i còdols poc compacte, el qual va ser documentat fins a una potència de 30 cm i que va ser interpretat com un rebliment del terreny.

217 també contenia alguns materials ceràmics de datació moderna, concretament entre els segles XV-XVI. Finalment val a dir, que a la banda nord del sondeig es va localitzar la presència d'un pou (UE 207), el qual no va ser excavat, però que sembla va ser reblert durant la segona meitat del segle XX.

Una vegada arribats a aquest punt es va donar per finalitzada la intervenció en aquest sondeig.

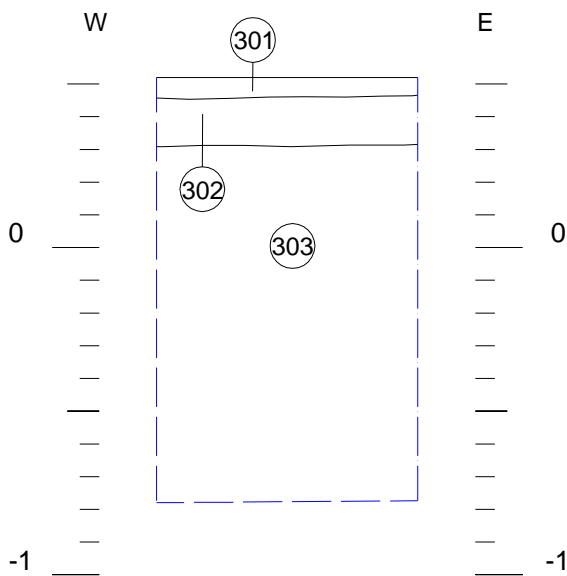
Vista fotogràfica i secció de la cala 2

• **Cala 3 :**

Sondeig realitzat a la zona intermèdia de l'edifici en una de les habitacions delimitades per mur mitjancer est, amb unes mesures de 2 x 0,80 x 1,3 m.

El primer element documentat fou el paviment actual en aquest espai format per morter ràpid (UE 301), el qual tenia una potència de 5 cm. Per sota existia un nivell de terres i runes de 13 cm de potència (UE 302) que es va interpretar com una preparació per al paviment. Una vegada extret 302 es va poder documentar un nivell de terres argiloses, còdols i graves (UE 303), que contenia materials ceràmics de datació moderna, concretament entre els segles XV-XVII. Es va documentar fins a una potència de 110 cm. L'extracció d'aquests nivells van permetre observar les característiques de la fonamentació (UE 304) del mur mitjancer oest de l'immoble, el qual era format per còdols lligats amb morter de calç i sorra.

Una vegada arribats a aquest punt es va donar per finalitzada la intervenció en aquest sondeig.

Vista fotogràfica i secció de la cala 3

• Cala 4 :

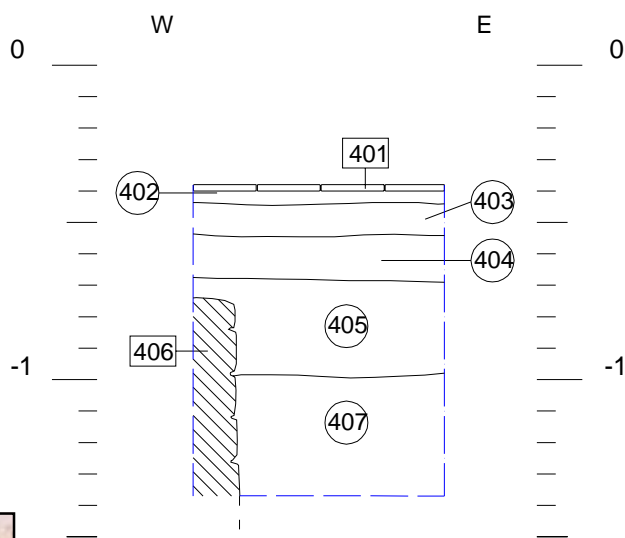
Sondeig realitzat a la part posterior de l'immoble i centrat respecte les dues parets mitjanceres, amb unes mesures de 2 x 0,8 x 1 m.

El primer element documentat fou el paviment actual en aquest espai (UE 401), format per rajoles de 20 x 20x 2 cm. Per sota va aparèixer la seva preparació (UE 402), un nivell de morter de calç i sorra de 3 cm de potència. Una vegada extret 402 va aparèixer un estrat (UE 403) que corresponia a una anivellació del terreny, format per morter i còdols, molt compacte, i que tenia una potència de 10 cm. La seva excavació va permetre observar UE 404, un nivell de rebliment del terreny, format per runes i blocs de pedra que tenia uns 15 cm de potència. Per sota de la U.e. 404 va aparèixer l'estrat UE 405, el qual era format per terres i restes de calç, era poc compacte, tenia una potència de 30 cm i contenia materials ceràmics baix medievals i moderns datats entorn els segles XIV-XVII. Va ser interpretat com un rebliment del terreny que a més indicava l'amortització d'estructures muràries anteriors a l'actual. L'extracció de 405 va permetre la localització, per una banda, del mur format per còdols i morter de calç i sorra (UE 406), amb una disposició NE-SW, del qual es va documentar una llargada de 130 cm, una amplada que no va poder ser documentada correctament, però que possiblement se situaria entorn els 70 cm i una potència de fins a 64 cm. La disposició de 406 no tenia cap relació amb els murs actuals que organitzen l'immoble.

**Vista de la cala 4.
S'observa el mur UE 406**

Per una altra banda, l'extracció de 405 també va permetre la localització d'un conjunt de blocs de pedra i morter de calç (UE 408), sense cap disposició aparent, del qual es va documentar una llargada de 80 cm i una potència de 25 cm, i que va ser interpretat (s'observa molt parcialment a causa de la situació del sondeig) com les possibles restes d'una estructura murària enderrocada. Finalment, l'excavació de 405 també va permetre diferenciar i documentar un nivell de rebliment (UE 407), el qual era format per terres argiloses i sorres, tenia una potència de fins a 45 cm, recolzava en el mur UE 406 i contenia materials ceràmics de datació baix medievals, d'entre els segles XIV-XV. Una vegada arribats a aquest punt es va donar per finalitzada la intervenció en aquest sondeig.

Vista fotogràfica i secció de la cala 4

• Cala 5 :

Sondeig realitzat a la part posterior de l'immoble, a tocar del carrer Nou del Vall, a l'ala est de l'immoble i a tocar de la paret mitjancera que separa les dues ales de l'edifici. Tenia unes mesures de 2,4 x 0,8 x 1m.

El primer element documentat fou el paviment actual en aquest espai (UE 501), que era el mateix ja localitzat a la cala 1, és a dir, rajoles de 20 x 20 x 2 cm. Per sota apareixia la seva preparació (UE 502), un nivell de morter de calç i sorra, de coloració gris i que tenia una potència de 2 cm. 502 cobria una nova preparació (UE 503), formada per morter i còdols, molt compacte, i que tenia una potència de 10 cm.

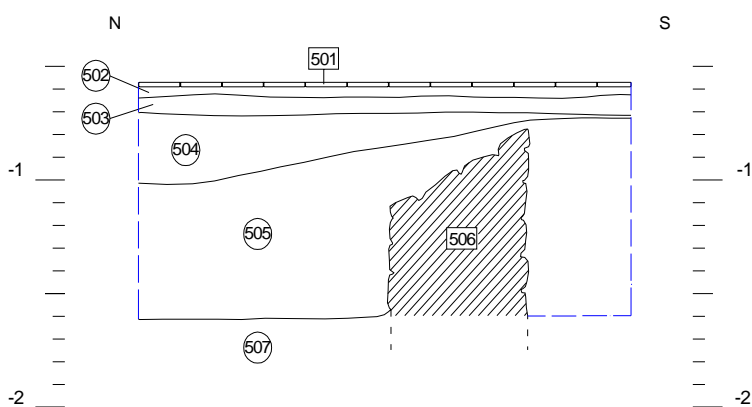
**Vista de la cala 5.
S'observa el mur UE 506**

El repicat de 503 va permetre observar per sota, la presència d'un rebliment (UE 504) compost bàsicament per blocs de pedra i runa, que tenia una potència d'entre 15 i 30 cm. Una vegada extret 504 es va documentar la presència d'un nou nivell de rebliment del terreny (UE 505), el qual es trobava format bàsicament per terres argiloses, molt poc compactes, que tenia una potència d'uns 80 cm i contenia materials ceràmics amb una datació entre els segles XIV-XVII.

La UE 505 va ser interpretat, com ja s'ha explicat, com a rebliment del terreny, però també com l'amortització de les estructures que cobria. La seva exhumació va deixar al descobert i va permetre documentar dos tipus d'elements, per una banda un mur (UE 506), i per l'altra banda, un possible paviment (UE 507). En relació a 506, aquest era un mur bastit amb blocs de pedra i còdols lligats amb morter de calç i sorra, el qual tenia una amplada d'uns 60 cm, i va ser documentada una potència mínima de 80 cm. Tenia una disposició NE-SW, la qual no es corresponia amb l'organització de l'edifici actual, de fet la fonamentació (UE 508) del mur mitjancer que separa les dues ales de l'edifici, recolzava en 506. Pel que fa al possible paviment 507 aquest se situava 100 cm per sota de la superfície, i es corresponia amb un nivell de morter de calç i sorra amb materials ceràmics que recolzava en UE 506 i que a la vegada es trobava retallat per la construcció de la fonamentació 508. Tenia una amplada de 60 cm i la seva potència no va poder ser observada.

El sondeig 5 va permetre una visió molt parcial d'aquest espai i dels elements localitzats, i per tant i sobretot en relació a 507, existeixen alguns dubtes pel que fa a la seva funcionalitat, i a la relació física amb la fonamentació 508, és per això que s'interpreta com a "possible" paviment. Finalment, l'extracció de 505 també va permetre observar les característiques de la fonamentació UE 508, la qual era formada per còdols lligats amb morter de calç i sorra i com ja s'ha explicat, per una banda recolzava en el mur 506 i per una altra, sembla que tallaria el possible paviment UE 507.

Una vegada arribats a aquest punt es va donar per finalitzada la intervenció en aquest sondeig.

Vista fotogràfica i secció de la cala 5

• **Cala 6 :**

Sondeig realitzat a la part posterior de l'immoble, a tocar del carrer Nou del Vall, a l'ala oest de l'immoble i a tocar de la paret mitjancera que separa les dues ales de l'edifici. Tenia unes mesures de 2 x 0,8 x 1 m.

El primer element documentat fou el paviment actual (UE 601), el mateix localitzat a les cales 4 i 5. Per sota va aparèixer la seva preparació (UE 602), formada per morter de calç i sorra i de 3 cm de potència. 602 cobria un nivell de morter i còdols molt compacte (UE 603) que tenia

una potència de 9 cm i que va ser interpretat com una preparació per a la disposició d'un paviment.

Una vegada extret 603 va aparèixer UE 604, un estrat format per blocs de pedra i runa, de 60 cm de potència i que contenia materials ceràmics de datació moderna. 604 va ser interpretat com un rebliment del terreny, que a la vegada va significar l'amortització del mur UE 605, el qual va ser localitzat durant l'excavació de 604. UE 605 era format per blocs de pedra i còdols lligats amb morter de calç i sorra, no es va observar la seva amplada i la potència va ser documentada fins a 80 cm. Tenia mur UE 605 i la fonamentació una orientació NE-SW que no es corresponia amb l'organització de UE 608 l'edifici actual, de fet la fonamentació (UE 608) del mur mitjancer que separa les dues ales de l'edifici, recolzava en 605.

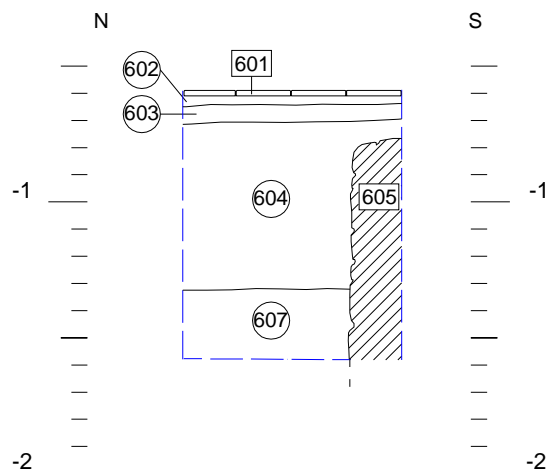

**Vista de la cala 6.
S'observa el mur UE 605 i la
fonamentació UE 608**

Aquest mur i UE 506, localitzat al sondeig 5 corresponien a la mateixa estructura murària, que va ser interpretada com un possible mur de tancament pel sud, d'un l'edifici existent anteriorment a l'actual, en aquest espai. Durant l'exhumació de 604 van aparèixer dos elements més, per una banda el mur UE 606 i el nivell de terres UE 607. En relació a 606, aquest era format per blocs de pedra sense cap tipus de lligam, disposats de forma escadussera, que no tenia una relació directa amb el mur 605 i que recolzava sobre 607.

La finalitat d'aquest mur no és clara, es va dur a terme durant la formació de 604 i és possible que es volgués diferenciar elements que no van ser localitzats. 607 es va poder observar quan 604 va ser totalment excavat, i corresponia un nivell de terres argiloses molt poc compacte, amb una potència documentada mínima fins a 26 cm, que recolzava en 605, 608 i se li recolzava 606. Va ser interpretat com un anivellament i/o rebliment del terreny efectuat durant la construcció de l'actual immoble. Finalment, una vegada extrets tant 604 com 607 es va poder observar correctament les característiques de la fonamentació UE 608, la qual era formada per còdols lligats amb morter de calç i sorra i recolzava en el mur 605.

Una vegada arribats a aquest punt es va donar per finalitzada la intervenció en aquest sondeig.

Vista fotogràfica i secció de la cala 6

• **Cala 7 :**

Sondeig realitzat a la part posterior de l'immoble, arran del mur mitjancer oest, amb unes mesures de 2 x 0,80 x 0,45 m.

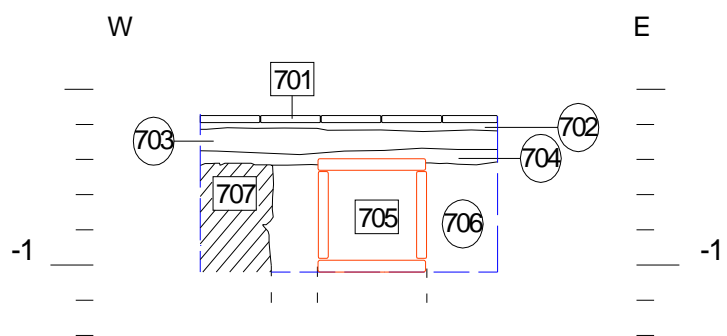
El primer element documentat fou el paviment actual (UE 701), de les mateixes característiques que UE 401, UE 501 i UE 601.

Per sota va aparèixer la seva preparació (UE 702), formada per morter de calç i sorra amb una potència de 2 cm. 702 cobria un nivell de morter i còdols, molt compacte (UE 703) que tenia una potència de 7 cm i va ser considerat com una preparació per un paviment. Una vegada extret 703, es va localitzar UE 704, format per terres argiloses totalment negres provinents d'algun tipus de clavegueram o fossa sèptica, que tenia una potència de 3 cm i que va ser interpretat com un anivellament del terreny. L'exhumació de 704 va permetre localitzar dos elements, per una banda, la canalització UE 705, el nivell de terres UE 706 i la fonamentació UE 707. En relació a UE 705, l'estructura de canalització era formada per rajoles, tenia una llargada de 2 m i una amplada de 35 cm.

Pel que a UE 706, corresponia a un nivell de terres argiloses amb calç que recolzava en UE 707 i se li recolzava la canalització UE 705. No es va documentar la seva potència ja que el sondeig només va baixar 45 cm.

Finalment, també es va poder observar la presència d'UE 707, un conjunt de blocs de pedra informes lligats amb morter de calç i sorra, amb una amplada respecte el mur mitjancer de l'edifici d'entre 15 i 30 cm. Va ser interpretat com la fonamentació del mur mitjancer oest de l'edifici, és a dir la mateixa estructura UE 120 i UE 216 localitzada a les cales 1 i 2.

Una vegada arribats a aquest punt es va donar per finalitzada la intervenció en aquest sondeig.

Vista fotogràfica i secció de la cala 7

• **Cala 8 :**

Sondeig realitzat a la zona d'accés a l'immoble pel carrer de la Mercè, arran del mur mitjancer est i amb unes mesures de 2 x 0,8 x 1,3 m.

El primer element documentat fou el paviment actual (UE 801), format per un nivell de morter ràpid d'1 cm de potència. Per sota es va localitzar la preparació (UE 802) del paviment 801,

formada per morter i còdols, molt compacte i amb una potència d'11 cm. Una vegada extret 802 va aparèixer UE 803, un estrat format per pedres, còdols i terra amb una coloració clara, i que tenia una potència d'entre 15 i 30 cm. Va ser interpretat com un rebliment del terreny per tal d'obtenir la cota necessària. Cobert per 803 es va localitzar UE 804, un nivell de terres molt poc compactes, amb una potència documentada fins a 100 cm i que contenia materials ceràmics de datació baix medieval i moderna, entre els segles XIV -XVII. L'excavació de 804 va permetre localitzar i documentar varis elements. El primer fou el mur UE 805, el qual era format per blocs de pedra i còdols lligats amb morter de calç i sorra, tenia una amplada entre 35 i 45 cm, una potència mínima de

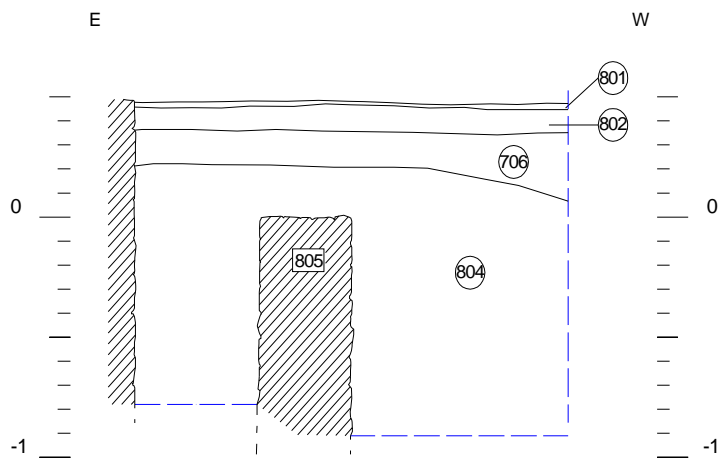
95 cm i marcava una traçada semicircular. 805 s'adossava al mur UE 806 i se li recolzen les restes de paviment UE 808.

Aquest mur podria coincidir amb la llum, és a dir, amb l'obertura de l'arc que es pot observar al parament sud d'aquesta estança, ja que per posició, coincideix amb l'arrencament oest d'aquest arc. En segon terme també es diferencià el mur UE 806, el qual era realitzat per blocs de pedra i còdols lligats amb morter de calç i cobert per un arrebossat de morter de calç, tenia una amplada de 96 cm i una potència mínima de 120 cm. Correspon amb el fonament del mur de tancament pel sud de l'estança intervinguda, és solidari amb el mur de fonamentació 809 i se li recolza l'arc citat anteriorment.

Amb l'extracció de 804 també es va poder observar la presència del mur UE 807, el qual era format per còdols lligats amb morter de calç i sorra, va ser documentat fins a una potència mínima de 120 cm i s'adossava, per l'oest a la fonamentació UE 806.

L'arc localitzat en aquesta estança es trobava tapiat i 807 corresponia a la fonamentació d'aquest tapiat. En una cota inferior, exactament a 112 cm per sota de la superfície, es van localitzar fragments de morter (UE 808) que s'adossaven a 805 i que van ser interpretades com les restes d'un paviment associat a aquest mur i al seu moment d'ús. Finalment, també es va documentar el mur UE 809, el qual era format per blocs de pedra i còdols lligats amb morter de calç i sorra i igualment cobert per un arrebossat de morter de calç, del qual es va registrar una potència mínima de 120 cm. 809 era solidari amb 806, corresponia al mur mitjancer est de l'immoble i era la mateixa estructura que UE 304 localitzada a la cala 3.

Una vegada arribats a aquest punt es va donar per finalitzada la intervenció en aquest sondeig.

Vista fotogràfica i secció de la cala 8

• **Cala 9 :**

Sondeig realitzat a la zona intermèdia de l'immoble, just a l'espai que ocuparà el futur ascensor, amb unes mesures de 2,1 x 0,8 x 2 m.

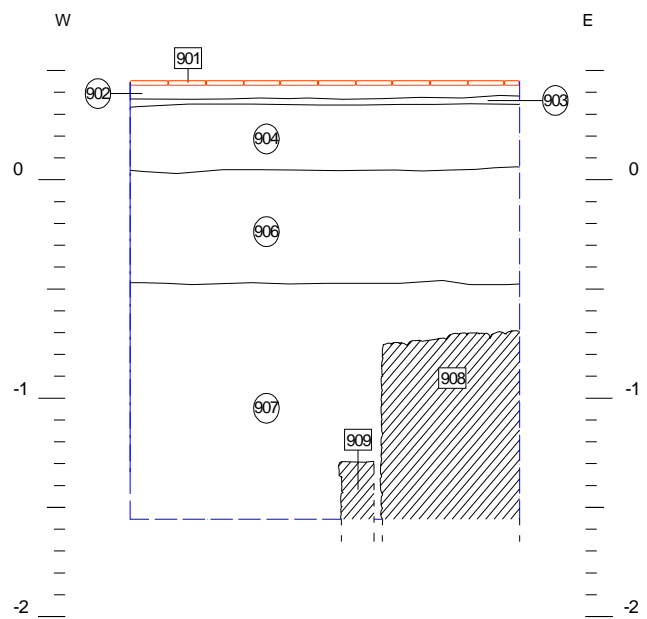
El primer element que fou registrat corresponia al paviment actual (UE 901), format per rajoles de 21 x 21x 3 cm. Per sota es va localitzar la seva preparació (UE 902), un nivell de morter de calç i sorra de 6 cm de potència. Cobert per 902 es trobava UE 903, una altra preparació del paviment formada per argiles compactades que regularitzaven el terreny. L'extracció de 903 va permetre documentar Detall dels murs UE el rebliment i anivellament del terreny UE 904, el qual era format per 905 i 908 blocs de pedres, còdols, restes de calç i material constructiu, tot ell molt poc compacte, i amb una potència de 30 cm. Coberts per 904 es localitzaren dos nous elements, per una banda el mur UE 905 i per una altra, el nivell de terres UE

906. En relació a UE 905, aquest era format per blocs de pedra lligats amb morter de calç i sorra, del qual no es va registrar la seva amplada, tenia una potència mínima de 160 cm i es trobava amb una orientació E-W. Pel que fa a UE 906, va ser interpretat com un rebliment del terreny, format per terres, restes de calç, còdols i materials constructius, de poca compactació i coloració blanca, que tenia una potència de 52 cm i recolzava en 905.

Una vegada documentat 904, va ser excavat i per sota va aparèixer UE 907, que era format per sorres molt poc compactes de coloració marró, tenia una potència mínima de 100 cm i contenia materials ceràmics de datació moderna, entorn els segles XVII i XVIII. Va ser interpretat com un rebliment que a la vegada indicava l'amortització de les estructures que cobria, UE 908 i UE 909. UE 908, corresponia a un mur format per còdols lligats amb morter de calç i sorra, del qual no es va poder registrar l'amplada, tenia una potència mínima de 80 cm i es va localitzar amb una orientació NE-SW. 908 era la mateixa estructura murària que UE 406 localitzada a la cala 4 i sembla que podria ser solidària amb el mur UE 905.

Pel que fa a UE 909, va ser localitzat en una cota molt inferior, 185 cm per sota de la superfície, i corresponia a un mur format per còdols lligats i coberts amb morter de calç i sorra, de forma semicircular que tenia una amplada de 20 cm, una potència mínima de 20 cm, s'adossava a UE 905, i va ser interpretat com un pou.

Una vegada arribats a aquest punt es va donar per finalitzada la intervenció en aquest sondeig

Vista fotogràfica i secció cala 9

7.2 Fase II

Les tasques realitzades van tenir una durada de set dies hàbils, durant els quals, es va limitar al control dels rebaixos en els Sectors 1, 2 i 3, seguint el mètode abans descrit en la zona afectada pel futur projecte de remodelació de l'immoble del carrer de la Mercè, nº 8.

• Sector 1

Estratigràficament hem documentat fins a 4 nivells diferenciats i sense cap transcendència arqueològica, ja que ens trobem en nivells molt moderns.

Les tasques van consistir en un rebaix de poca potència, concretament de 35 cm, a partir de l'aixecament del paviment actual, un nivell de circulació format per rajoles decorades i que presentaven unes mesures de 20 x 20 x 2 cm (U.e. 401, 501, 602 i 702). Aquest aixecament es va realitzar mecànicament mitjançant un martell hidràulic al llarg de tot l'espai afectat.

Seguidament, i per sota d'aquest paviment apareixia la seva preparació compostat per un nivell de calç i sorra de color marró amb una escassa potència de 2 ó 3 cm depenent de l'ubicació (U.e. 402, 502, 602 i 702). A continuació es va localitzar una nova preparació formada per morter i còdols molt compacte i que presentava una potència de 10 cm (U.e. 403, 503, 603 i 703). Finalment, amb l'extracció de l'anterior estrat, va aparèixer un nivell format per blocs de pedra i runa de 20 cm de potència i on es va recollir algun fragment de ceràmica moderna (U.e. 404, 504, 604 i 704).

Un cop assolida aquesta cota es van finalitzar les tasques de rebaix i per tant el control arqueològic. El resultat d'aquest sector va ser negatiu, ja que el rebaix es va aturar a la cota on afloraven les estructures muràries localitzades en la primera fase, sense quedar afectades.

Moment del rebaix del sector 1

Cal destacar, però, un cop que van concloure les feines de rebaix es van efectuar les tasques de cobriment de les estructures muràries localitzades i documentades en les diferents cales obertes durant el procés de prospecció d'aquest sector.

Cobriment parcial i final

• Sector 2

Estratigràficament s'han documentat 6 nivells diferents i una estructura murària (U.e. 905) ja localitzada anteriorment.

Les tasques van consistir en un rebaix total d'1'10 m de potència, a partir de l'aixecament del paviment actual, un nivell de circulació format per rajoles de 21x 21 x3 (U.e. 901). Per sota es va localitzar la seva preparació (U.e. 902), un nivell de morter de calç i sorra de 6 cm de potència. Cobert per la U.e. 902 es trobava la U.e. 903, una altre preparació del paviment formada per argiles compactades que regularitzaven el terreny. L'extracció de 903 va permetre documentar el rebliment i anivellament del terreny UE 904, el qual era format per blocs de pedres, còdols, restes de calç i material constructiu, tot ell molt poc compacte, i amb una potència de 30 cm. Coberts per 904 es localitzaren dos nous elements, per una banda el mur UE 905 i pel seu costat sud va parèixer el nivell de terres U.e. 906.

En relació a l'estructura murària U.e. 905, presentava una orientació E-W i era format per blocs de pedra lligats amb morter de calç i sorra. Tenia una potència mínima de 160 cm, una amplada d'entre 45 i 50 cm, i una longitud màxima de 3 metres.

Moment de l'aixecament manual del paviment

D'aquest mur es va observar com discorria a través de l'antic parament de la finca, és a dir, no neixia del fonament antic de l'immoble, sinó que arrencava desde la finca veïna.

Per últim, cal destacar que pel seu extrem oest es va localitzar seccionat.

Pel que fa a la U.e. 906, es va localitzar a banda i banda del mur U.e. 05 i va ser interpretat com un rebliment del terreny, format per terres, restes de calç, còdols i materials constructius, de poca compactació i coloració blanca, que tenia una potència de 52 cm i que recolzava en la U.e. 905. Val a dir que, aquest nivell ens va aportar alguns fragments ceràmics datables entre el segle XVII-XVIII.

Estructura murària U.E. 905

Un cop assolida la cota es van aturar les tasques de rebaix en la U.e. 906. Seguidament, es va portar a terme la documentació gràfica i planimètrica de l'estructura murària U.e. 905, i, per finalitzar i amb l'objectiu que la direcció d'obra pogués continuar amb el seu programa de reformes, es va procedir al desmuntatge manual de la present l'estructura, ja que quedava afectada a una potència de 50 cm per sobre de la cota del rebaix.

**Moment del
desmuntatge
manual**

• Sector 3

El primer element documentat fou el paviment actual, U.e. 801, format per un nivell de morter ràpid d'3 cm de potència.

Un cop extret aquest llit de ciment, es va observar 2 nivells diferenciats i que marcaven dos àmbits, ja que com es pot observar en aquest espai, existia fins a l'actualitat un parament (U.e. 810) que dividia dos estances.

Per tant, tenim per una banda la U.e. 802, orientat més al sud, formada per morter i còdols, compacte i amb una potència d'11 cm. Al mateix temps, i a la mateixa cota tenim un nivell (U.e. 811) de coloració marró fosc i format per pedra i petita runa (material constructiu modern), situat al nord del mateix espai i que presentava una potència de 15 cm.

Com es pot observar aquets dos nivells quedan separats per les restes del fonament d'un parament que es va enderrocar durant les tasques de reforma.

Una vegada extret la U.e. 802, va aparèixer la U.e. 803, un estrat format per pedres, còdols i terra amb una coloració clara, i que tenia una potència de 30 cm. Va ser interpretat com un rebliment del terreny per tal d'obtenir la cota necessària, i que s'extenia per tot el sector.

Aquest estrat amortitzava a dues estructures circulars malmeses (U.e. 812 i 815) localitzades a la part nord d'aquest espai, van ser interpretades com a dipòsits d'emmagatzematge, i estaven realitzades a partir de material constructiu modern. Les seves dimensions eren d'1 metre de diàmetre i presentava una potència al voltant dels 40 cm. en funció de l'estat de conservació de les seves parets. Aquets dos dipòsits eren coberts per la U.e. 811, i estaven reblertes per el nivell modern de pedra, còdols i morter abans citat (U.e. 803).

Un cop extret la U.e. 803, es va poder observar la totalitat de l'estructura murària U.e. 805, localitzada parcialment en la fase de prospecció. A continuació, es va procedir a les tasques de documentació gràfica i planimètrica de la mateixa. Les característiques d'aquesta estructura de planta semicircular, i amb una amplada de 45 cm, era construïda a partir de pedres i còdols lligades amb morter de calç i sorra. En un primer moment, tot indicava que la seva traçada semicircular que neixia de l'arcada, tapiada i reutilitzada com a fonament de la finca, tanqués en el mateix parament, però finalment es va poder comprovar el seu arrasament, ja que, com es pot observar queda seccionada pel rastre d'un morter (U.e. 820), i que possiblement aquest pertanyés a un altre mur, del qual ja no queden evidències.

D'aquesta estructura semicircular se li lliura la U.e. 804, estrat format per un nivell de terres poc compactes de color marró clar i amb la presència d'alguns fragments de morter, i datat entre els segles XIV-XVII.

En aquest punt el rebaix es va completar, arran de l'estructura U.e. 805 i per tant no es va procedir el seu desmuntatge, ja que no quedava afectat.

U.E. 805

U.E. 805 i 820

8. CONCLUSIONS

- L'activitat realitzada en la intervenció arqueològica, C/ de la Mercè, nº 8, ha finalitzat amb tots els objectius que s'havien proposat inicialment, l'obra s'ha efectuat amb concordança amb la promotora, la qual ha facilitat la tasca de l'arqueòloga en les diferents feines.
- El primer element a ressaltar és la informació que ens mostren els estrats exhumats al llarg de la intervenció arqueològica, ja que ens trobem en nivells baix medievals i moderns, carecteritzats per constant remocions de terres reblertes de runa i material constructiu, el que evidencia una activitat de reformes en els últims 3 segles. El fet d'ajustar-se a un rebaix condicionat per una determinada cota, estipulat pel projecte d'obra, ens obliga a mantenir una visió parcial del conjunt de les restes documentades.
- Podem apuntar, que tenim un conjunt habitacional del que només s'han documentat els fonaments, localitzats en els Sectors 1, 2 i 3, i del que es desconeix totalment la seva organització interna. Cal assenyalar que les dues estructures localitzades (U.e. 805 i 905) tenen com a element comú la seva cota d'arrasament, l'amplada, i que totes dues semblen amortitzades en el mateix període cronològic.
- A partir del material ceràmic recuperat podem establir un total de 3 fases cronològiques :

1. Fase I (Ss. XIV-XVII):

Correspondria a unes estructures d'hàbitat, de la que només s'han documentat els fonaments localitzats a les cales 4, 5, 6 i 9, que no es va poder delimitar en superfície i de la qual es desconeix totalment la seva organització interna. Tot i això, a diferència del convent i l'edifici actual, que tenia i té una orientació N-S, sembla que aquest conjunt tindria una disposició general NE-SW.

2. Fase II (S.XVIII):

Les estructures citades a la fase I van ser arrasades i amortitzades per la construcció del convent dels mercedaris, el qual va ocupar una àmplia zona. Els fonaments dels murs mitjancers que delimiten l'immoble per l'est i l'oest, registrats les cales 1, 2, 3, 7 i 8, i possiblement, alguns d'aquests murs, pertanyen i van ser construïts durant aquesta fase. Un exemple clarificador es troba a la cala 8, en la qual s'han pogut documentar dos murs de fonamentació i una arc diafragma corresponents a aquest moment i que posteriorment van ser aprofitats.

3. Fase III (*post quem* 1835):

Amb la desamortització propugnada per Mendizabal el 1835 l'església s'hagué de despendre de molts dels seus edificis, monestirs i convents, i això també va afectar al convent dels mercedaris citat anteriorment. Aquest fet va implicar que les antigues propietats de l'església passessin a mans privades i que a la vegada entressin en un procés de parcel·lació i subdivisió. Sembla clar que la tipologia i organització d'aquest immoble té una forta relació amb la llei de 1835, ja que només a simple vista, es poden observar en els paraments obertures corresponents a portes o finestres que en algun moment va ser tapiades, i per tant ja no connectaven amb altres espais o estances. La cala 8 permet observar aquest canvi de funcionalitat i organització de l'espai, ja que es pot apreciar com el mur semicircular i l'arc, els quals tenien una relació directa clara, van ser amortitzats en el moment de la desamortització, fet que implicà una nova funcionalitat per aquest espai.

9. BIBLIOGRAFIA

Gutiérrez, Dani. *Informe preliminar de la prospecció al carrer de la Mercè, nº 8, Tortosa (Baix Ebre)*. Febrer 2005. Inèdit.

Carta Arqueològica del municipi de Tortosa. Àrea de Recerca i Coneixement de la Generalitat de Catalunya.

VV.AA. *Gran Comarcal de Catalunya, Enciclopedia de Catalunya*. 1991 Barcelona (Tortosa, pàg. 64-106)

ANNEX I

ESTUDI I INVENTARI DE MATERIALS

ESTUDI DE MATERIALS

CARACTERÍSTIQUES DE LA MOSTRA :

El gruix de ceràmiques d'aquesta fase corresponen majoritàriament a ceràmiques de cocció oxidant i vidrades d'ampli espectre cronològic. És per això que centrarem l'estudi de materials de les ceràmiques en dos punts principals: les tècniques de producció i en concret les característiques de la ceràmica vidrada, diferenciant si es troba o no decorada i la tipologia de les peces.

Cal esmentar que el material ceràmic recuperat en aquesta fase va aparèixer en un estat molt fragmentari, motiu pel que no s'ha inclòs cap peça d'aquest moment en làmines dibuixades.

a) TÈCNIQUES DE PRODUCCIÓ

LA CERÀMICA DE COCCIÓ OXIDANT PINTADA

Si bé la producció de ceràmica comuna, sense vidriar, correspon a peces senzilles d'ús quotidià, hi ha exemplars força decorats seguint diferents tècniques.

Per una banda, hem de destacar la presència de traços esquemàtics pintats en vermell o en negre sota el coll de les alfàbies i gerres, que han estat interpretats com a esquematitzacions de segells (González, 1987:480). Segells i marques que es troben en una disposició municipal de l'any 1314 per la qual s'obliga als gerrers a posar la marca o segell que diferencia la producció de cada obrador. La normativa es refereix principalment als recipients destinats al comerç i al transport de productes diversos, com les alfàbies i les gerres, anteriorment esmentat.

Tenim un possible exemple localitzat en la Cala 1 (U.e. 112) d'un fragment pertanyent a l'unió del coll de l'atuell amb una marca pintada de color vermell en la superfície, es podria apuntar com a possible marca de segell datada cronològicament entre els segles XIV-XV.

Alfàbia (Cala 1, U.E. 112)

D'altres fragments ceràmics documentats, es caracteritzen per presentar marques pintades en pinzell, sota el coll del recipient. Aquestes marques pintades tenen en comú els traços prims i que mostren una ornamentació formada per línies paral·leles.

Aquest petit conjunt han estat localitzades en la Cala 1, U.e. 102.

Per últim, destacar una petita mostra de 6 fragments ceràmics localitzats en la Cala 3 (U.e. 303), per la seva decoració pintada amb pinzell, es podria afirmar que ens trobem davant d'un conjunt de peces d'influència andalusí corresponent al segle XIV-XV.

LA CERÀMICA VIDRADA DECORADA

• Vaixella Verd i Manganès :

La primera ceràmica de vaixella estannífera produïda a Catalunya fou la decorada en verd i manganès (Montserrat Parera, 1998; 69). En general, podem dir que aquesta producció sorgeix cap a mitjan del segle XIII, probablement influenciada per la ceràmica andalusí (Cirici, 1977, 74). L'etapa de major expansió devia ser el segle XIV i la davallada, en veure's progressivament substituïda per altres produccions noves, devia iniciar-se des del final del segle XIV i al llarg del segle XV (Beltrán, 1984; 230). El principal centre productor cal localitzar-lo a Barcelona, probablement compartit amb Manresa, Girona.

Estilísticament, la ceràmica decorada en verd i manganès mostra un considerable influx del romànic. Entre els motius més utilitzats, força esquemàtics, trobem branques de pi, estrelles, escuts pseudoheràldics, fulles de roure...

Per últim cal destacar, la particular utilització dels pigments decoratius en relació amb altres produccions coetànies, com les del Terol i Paterna. Principalment, la seva tonalitat és més diluïda, els traços de manganès són molt gruixuts i el color verd s'utilitza tant per delinear les formes decoratives com per omplir-les.

S'han documentat un total de 5 fragments al llarg de tota l'intervenció, aquets exemplars presenten un estat parcial i desgastat, cosa que dificulta la seva identificació decorativa.

A continuació presentem una petita representació de 3 vores localitzades en la Cala 8, U.e. 804.

- **Vaixella Blava Medieval:**

A València: La ceràmica decorada amb blau cobalt sobre fons blanc estannífer sorgeix a València envers la primera meitat del segle XIV com a influència del món àrab; tal i com, abans havia succeït amb el verd i manganès i com havia de succeir també amb el reflex metàl·lic.

Dels centres productors d'aquesta tipologia ceràmica a València en destaquen Paterna i Manises. Cal dir, també, que, a partir de l'evolució patida per llur morfologia i estil decoratiu, es poden parlar de tres etapes establertes per Lerma (1984):

- Etapa arcaica, datada de mitjans del segle XIV aproximadament, on, la pisa blava es veurà influenciada i conviurà amb la pisa en verd i manganès i que mantindrà la característica de no envernissar la cara externa de les peces obertes.

- Etapa clàssica, datada entre la segona meitat del segle XIV i començaments del XV, que ja es cobreixen totalment de vernís estannífer. Veiem les series d'aquesta etapa en l'obra de González Martí (1944).

- Etapa plena, datada cap a primera meitat del segle XV, inspirada en els motius apareguts en els reflexos metàl·lics .

A Catalunya: Sorgeix la variant catalana a partir de finals del segle XIV i començament del XV arran de la influència de la pisa valenciana. Tot i que no es coneix la ubicació exacta dels centres productors, sabem, però, que la ciutat de Barcelona devia ser un dels principals. Amb tot, hem de dir que, com succeí en el cas de la valenciana, aquesta vaixella decorada en blau va conviure durant una temporada amb les darreres produccions de verd i manganès , aquí a Catalunya durant tota la primera meitat del segle XV.

Aquesta vaixella es caracteritza per ser força més grollera i senzilla que la valenciana, car que sembla ser que els terrissers catalans van pretendre acaparar el sectors populars de la societat produint grans quantitats de peces en poc temps i a preus més baixos, reservant llur vaixella, a diferència del cas de València, quasi exclusivament pel consum interior.

La producció es manté en expansió fins a mitjans del segle XVI, moment en que el reflex metàl·lic comença el seu apogeu, especialment la variant de pinzell – pinta. Tot i això la seva pervivència arriba fins al 1630.

- **Vaixella Blava Moderna:**

De producció catalana, la ceràmica blava de tipologia anomenada moderna s'inicia el segle XVI, paral·lelament a la de reflex metàl·lic, tot i que serà aquesta darrera la que es mantindrà com a vaixella dominant. A partir d'entrat el segle XVII, amb lent detriment de les daurades, aquestes blaves comencen un procés d'expansió que s'accentua a partir de l'últim quart del segle i arriba gairebé fins a la darrerria del segle XIX. Cal dir, amb tot, que durant aquest espai de temps patirà un seguit de transformacions tècniques i estilístiques degut a les influències i modes de l'època. Així, entre finals del XVI i inicis del XVII, trobem la influència gòtica tardana, amb motius semblants als que trobem als reflexos metàl·lics i, ja, al final de l'etapa aquesta trobem la aparició del groc com a acompanyament en la decoració dels plats.

Aquesta barreja cromàtica no serà, però, freqüent fins iniciat el segle XVII. Durant aquesta fase inicial de la centúria, d'altra banda, es desenvoluparan les decoracions d'orles diverses influenciades per les corrents renaixentistes, que amb l'entrada del barroc a partir del 1635 i fins el 1670 ampliarà el repertori (la ditada, la corbata, la medusa, etc...) així com les formes i la manufactura mateixa. Serà però durant el darrer quart d'aquest segle que la decoració esdevindrà més austera i senzilla, amb les orles de Poblet i de transició, tot i això, serà ara, des del 1670 fins el 1730 que parlem de l'època d'or de la producció en vaixel·la blava, amb la influència de Savona, amb representacions als centres més realistes, amb l'ús de diferents tonalitats de blau per donar profunditat a les escenes representades, de marcat sentit teatral.

Amb la inclusió, així mateix, de noves orles (faixes i cintes, de la botifarra, etc.) Tot i això, la simplificació es va anar accentuant, de mica en mica, degut a la nova moda provinent de França. Serà a partir de llavors, quan entrat el segon quart de segle XVII, parlem dels motius d'influència francesa, molt senzills i realistes, novament amb noves orles (blondes, creus i punts, línies i punts, etc.). Serà aquesta temàtica decorativa, de fet, la que predominarà fins inicis del segle XIX, quan amb la invasió napoleònica entra l'estil Imperi i la blava comença a decaure amb el progressiu avenç de la porcellana i la pisa estampada.

4 són els fragments de ceràmica blava moderna comptabilitzats al llarg de tota l'intervenció, a continuació passem a mostrar alguns exemples localitzats : En la Cala 4, concretament en la U.e. 405, tenim 2 peces les quals hem pogut determinar la seva tipologia i cronologia.

El primer correspon a un fragment informe el qual presenta una decoració amb rams florejats, és una orla formada per la seqüència d'elements ramejats variats, constituïts per volutes, poncelles i motius florals en forma d'una tija central que es desenvolupa per tota la sanefa.

La seva cronologia cal englobar-la entre els anys 1600-1635, i la seva zona de producció és Barcelona i Reus (Telese Comte, 118).

L'altre fragment ceràmic correspon a una vora, i pel seu tipus d'ornamentació se la coneix com a *ditada*, pertany a una orla formada per la succeció d'elements construïts per un traç gruixut i curt, lleugerament cirbat, perpendicular al sentit de la sanefa. Pel seu gruix i corbatura, sembla dibuixat amb el dit.

La seva cronologia cal enmarcar-la entre els anys 1620 -1670, (Telese Comte, 131).

Cala 4, U.E. 405

- **Vaixella de Reflexos Metàl·lics :**

L'origen d'aquesta tècnica emprada, no es pot determinar realment quin és, però si es sap que s'aplica per primera vegada durant el segle IX a diversos països de l'Íslam (Jordi Llorens, 1989).

Des del començament del segle XV, és usual a presència de ceràmica daurada valenciana a Barcelona (Martínez Cavió, 1983, 107), ciutat on s'importava a través de mercaders especialitzats o, potser, conjuntmanet amb productes tèxtils.

La producció d'aquesta ceràmica daurada es va establir inicialment a Barcelona i, cap a la segona meitat del segle XVI, també va tenir obra a Reus. No serà fins el començament del segle XVI, tot i coincidint amb la davallada de la producció daurada valenciana, que la manufactura barcelonina prendrà dimensions pròpies, tant pel que fa al volum productiu (Ainaud, 1952: 126, 131) com pel canvi de l'estil decoratiu, que comença a deslligar-se de l'influx valencià.

A Barcelona, es constata l'existència de dues sèries decoratives: una de més funcional i quotidiana, anomenada usualment de pinzell-pinta, i l'altra, més luxosa, de més qualitat decorativa i acabat més elaborat.

La producció de reflex metàl·lic catalana s'extingirà cap al final de la primera meitat del segle XVII, i serà substituïda per les produccions de pisa policroma i de ceràmica blava catalana.

El repertori de les peces de reflex metàl·lic localitzades en la present intervenció consta de 5 fragments, cal destacar, però un d'ells, el documentat en la Cala 8 (U.e. 804). Correspon a un plat format per una vora i base plana datat cronològicament en el segle XVII, i que pertany al taller de Paterna. Aquest plat recobert amb esmalt estannífer blanc a l'interior i a l'exterior, presenta la base plana delimitada amb un cercle incís. És pintat i decorat en el fons amb fulles de raïm i es distingeix una sèrie de 3 punts. S'observa una ampla sanefa pel límit interior de l'ala amb cadeneta envoltada de línies paral·leles concèntriques.

CERÀMICA VIDRADA NO DECORADA

- **Vaixelles monocromes i bícromes (melades...)**

Aquesta producció presenta una perduració cronològica important a l'igual que manté unes característiques molt homogènies. La seva cocció és gairabé sempre oxidant, tot i que existeix una producció minoritària reduïda.

La ceràmica vidrada es caracteritza per tenir una capa de vernís en l'interior amb la finalitat d'impermeabilitzar els recipients i, de vegades, també a l'exterior per decorar-los. Bàsicament el vernís s'obtenia de l'òxid de coure, que li donava un color verdós, l'òxid de plom, que li donava un color verd clar i melat, i finalment la utilització de l'estany per aconseguir vernissos de color blanquinós.

Així, d'entre els tipus d'atuell ceràmics recuperats en destaquen dins d'aquesta categoria, els plats d'ala, les gerres, els cànirs i altres elements de terrissa, amb vidrats que no sempre cobreixen la totalitat de les peces, de tipus melades, vidrades marró i verd fosc, etc. En definitiva, aquella vaixela que hauria constituït el substitut de la ceràmica decorada i que abarca una cronologia des del segle XIV fins a l'actualitat.

Tipològicament, la ceràmica vidriada presenta un variadíssim, repertori de formes, que inclou peces de vaixela, cuina, higiene o emmagatzematge.

b) TIPOLOGIA DE LES PECES:

Escudella: Recipient inclòs dins la vaixel·la de taula, té forma de casquet esfèric i peu diferenciat anular o sense, amb nanses (orelletes motllurades...) en època més recent, o sense a les més antigues, per menjar aliments líquids o semilíquids com el brou o les llegums. Tradicionalment s'ha considerat com un atuell de taula, però tot i tractant-se del seu vessant més conegut, no és l'únic que tenia. També es feia servir a la cuina per barrejar aliments o condiments durant el procés d'elaboració dels menjars o també per batre ous. A la vegada, s'emprava com a mesura. En la major part dels casos, es tracta de pisa decorada. Si bé tant el seu ús com els tipus de produccions són temes prou aclarits, la denominació emprada és molt genèrica, ja que presenten una ingent varietat de formes i volums, totes derivades de la primitiva escudella de fusta. Sembla, per exemple, que les més petites es podien anomenar *taces*.

Plat: Recipient baix i poc fondo amb ala o sense, amb peu exempt o sense peu i en forma de disc que s'utilitzava per menjar els aliments sòlids que es portaven a taula en talladors i servidores. Probablement eren d'ús individual i, segons les troballes arqueològiques, de mides variables. A vegades presenten forats de suspensió per penjar-los a les parets de la cuina.

A l'excavació s'han recuperat diversos fragments de plats, els quals, en tots els casos apareixen vidrats amb o sense decoració.

Plata, plàtera, servidora: Plat gran, fondo, intermedi entre el plat i el gibrell, utilitzat generalment per preparar, portar i/o servir a taula certs menjars destinats a ser consumits per diverses persones i que després s'aboquen en plats individuals.

Llibrell o gibrell: Forma oberta de base plana i secció troncocònica que servia per posar aliments en remull, fer la massa del pa, i a vegades per a rentar plats o per la bugada, encara que per a aquests dos usos s'utilitzaven recipients específics que trobem citats com *bugader*, *coffi* o *coffi bugader*.

Els gibrells es tenien normalment a la cuina, en bancs apropiats o penjats a la paret. Els més grans estaven enserpellats o encordats i es tapaven amb un cobertor de fusta.

Cobertora o tapadora: element que servia de complement a altres peces, per tapar cassoles o olles.

Les formes i dimensions poden variar. N'hi ha de planes, “de casquet amb visera”, “de botó” i amb nansa de pont. A vegades, en el sentit més genèric de tapadora, es podia utilitzar, a més, qualsevol altra peça, com és el cas dels plats talladors.

En el cas dels atuells ceràmics que hem pogut recuperar durant la intervenció arqueològica podem destacar, destaca la localitzada en la Cala 1, U.e. 112.

Gerra: Atuell de forma tancada i cos més o menys globular, destinat a transportar i emmagatzemar líquids o sòlids. El seu aspecte formal era molt variat: grans, mitjanes i petites, que es denominen gerretes, amb broc o sense. Les més grans, com hem vist en tractar de les alfàbies, anaven protegides amb una coberta vegetal.

Cassola: Atuell de boca ampla i poc fondo amb base cònca, destinat a anar al foc i que servia per preparar els menjars.

De fons arrodonit per permetre que el foc es repartís uniformement i no s'esquerdés la peça, com les olles, servia per coure o fregir i tenia d'interior, a partir d'època baixmedieval, normalment amb un envernissat de color melat, quedant així impermeabilitzada i evitant que el greix i d'altres substàncies es filtressin a través de la pasta. El percentatge de troballes a les excavacions igual que en el present cas, d'aquest tipus d'atuell era molt més reduït en comparació amb les olles.

Olla: Receptacle que s'utilitzava per cuinar, però també servia de recipient per guardar-hi productes al rebost.

Les formes identificades tenen característiques comunes a les dels altres jaciments catalans, que han estat datades al llarg dels segles baix medievals. Presenten formes més o menys globulars, de cocció reductora que dóna superfícies i pastes de color gris, mes aviat poc depurades i fabricades generalment al torn lent. Tot i que la cocció predominant es la reductora també s'han localitzat algunes olles amb coccions oxidants o mixtes (el nucli de la peça de color gris i a banda i banda de color ataronjat). Les pastes són en general grolleres amb desgreixant de mica, calç i quars que, a vegades, es presenta en grans mes o menys aïllats.

Rajoles catalanes :

Les rajoles dels oficis es caracteritzen per la forma quadrangular, de poc gruix. Una de les cares és coberta d'un vidriat blanquinós, marfil o blavós, mentre que l'oposada es deixa sense cap coberta i amb la superfície força rugosa. per sobre la capa vítria, cada rajola desenvolupa un sol tema decoratiu traçat en diversos colors, encara que en alguns casos només s'utilitza el blau cobalt.

Inicialment, aquestes rajoles s'utilitzaren per revestir les fonts, els terrants i les parets de llars de les cases més riques. No fou fins el segle XVIII, època de major producció, que aquest gust es popularitzarà i passà a formar part de la decoració de cuines i banys a les cases menestrals més humils.

Segons els ornaments vegetals que acompanyen aquests temes, se n'ha pogut fer una classificació cronològica que arriba a mitjan del segle XIX. En el nostre cas particular, hem pogut documentat 3 fragments diferents en la Cala 8, (U.e. 804) pintades en blau cobalt, i que presenten el mateix motiu ornamental, la fulla de margarida datada cronològicament a mitjan del segle XVII i començaments del XVIII.

VIDRE

La manca de consistència i fragilitat dels vidres fa que aquest sigui un material poc representat en la majoria de jaciments arqueològics, i quan apareixen, gairabé es componen de peces fragmentades i incomplets, en especial les parts més resistents, com les vores, les bases, cosa que dificulta molt la identificació i l'estudi.

Durant l'Edat Mitjana, el vidre era un producte no gaire comú, reservat per als oficis religiosos, l'ús de les classes altes o bé en farmàcies o alquímies, és per tant en època moderna (segles XVII-XVIII) quan adquireix una major rellevància. Les tipologies més habituals d'aquesta època corresponen als següents atuellis : el porró, ampolles, copes, i flasconets.

En la present intervenció s'han recuperat 3 fragments de vidre, cal destacar, però un d'ells, és el localitzat en la Cala 3 (U.e. 303) pertanyent a un flascó datat en el segle XVIII, i que presenta un coll llarg i el cos globular.

METALL

Durant l'intervenció han aparegut 4 peces de ferro corresponents a objectes de difícil identificació. No s'han localitzat en cap cas, durant les feines de rebaix, l'aparició de monedes, objectes metàl·lics de gran rellevància arqueològica en un jaciment.

PEDRA

Només en dos casos s'han documentat materials de pedra, per una banda tenim un objecte lític per esmolar ganivets, Cala 1 (U.e. 112), i una pedra sorrenca interpretada com a molí, Cala 2 (U.e. 215).

Cala 1 (U.e. 112)

Cala 2 (U.e. 215).

PERCENTATGES I GRÀFICS

Els materials atribuïbles a aquesta intervenció són relativament escassos, si bé es conserven en un estat molt fragmentari. Aquets provenen bàsicament dels rebliments dels diferents estrats excavats en les diverses cales realitzades en una primera fase de treball, i en les dues habitacions excavades en extensió, en la fase posterior. Hem de destacar, però, que en alguns casos la informació ha estat parcial, ja que ens trobavem obligats a respectar la cota necessària que marcava el projecte d'obra, i per tant el rebaix realitzat es limitava a uns pocs centímetres respecte el nivell de pavimentació actual.

Per tal de procedir a un estudi de materials més acurat, s'han realitzat diversos estudis de percentatges. Per una banda s'ha comptabilitzat la totalitat del material ceràmic i posteriorment s'ha classificat en funció del lloc o estructura de la intervenció on havia estat localitzat. Finalment i per tal d'obtenir el major nombre de dades possibles per poguer acotar al màxim la cronologia del jaciment, i obtenir una visió global del conjunt de materials recuperats s'han realitzat dos quadres estadístics més. D'una banda el que correspon a les tècniques de producció de les peces i d'altre banda el que estableix el repertori formal més representatiu de la mostra. A través d'aquests percentatges, s'han obtingut alguns resultats que han estat molt importats, tal i com es pot observar mes avall, per datar algunes de les diferents estructures localitzades en la intervenció.

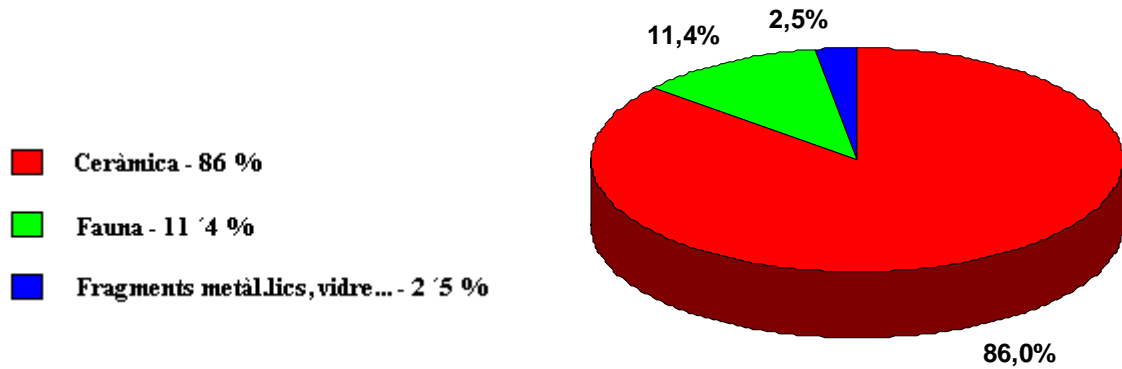
A continuació presentem tot un seguit de gràfics per fer més entenedor el conjunt ceràmic :

• Gràfic 1. Tipologia dels materials

En total s'han recuperat i inventariat 437 elements en tot el procés d'excavació, dels quals els materials més freqüents són les restes ceràmiques que representen el 86 % de la mostra.

També es van recuperar diverses restes de fauna, tant de macrofauna com de microfauna, les quals representen el 11,4 % de tot el material arqueològic recuperat.

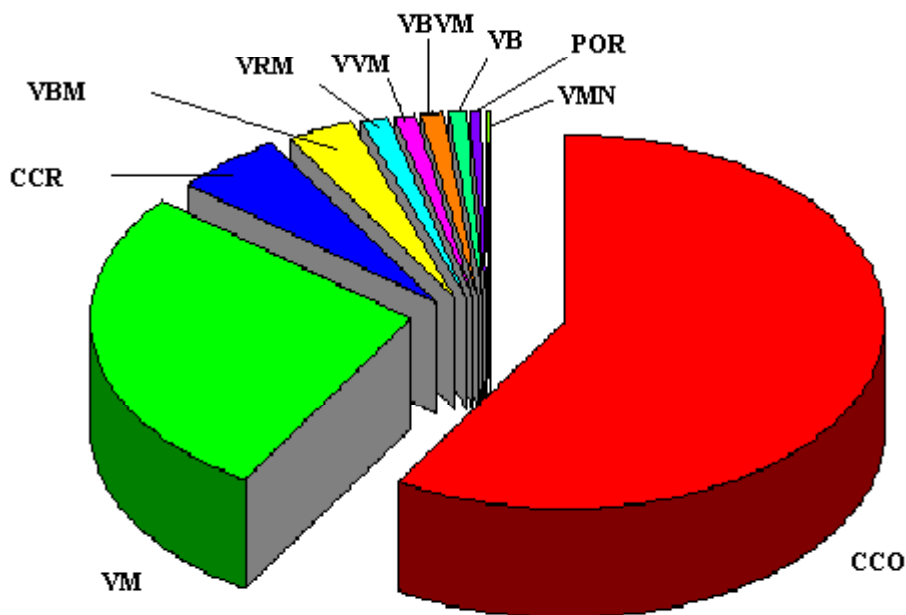
Finalment i de manera molt minoritària 2,5 %, es van localitzar alguns fragments metàl·lics, vidre, restes lítiques i material constructiu.

• **Gràfic 2. Tècniques de producció**

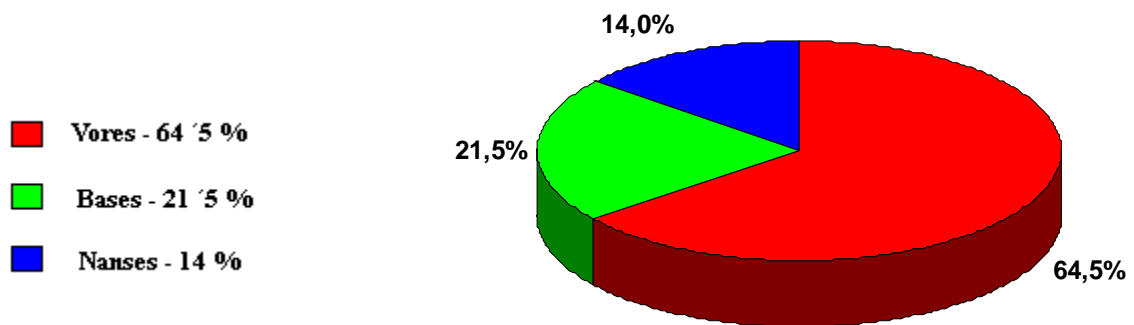
A partir de les diverses tècniques de producció i centrant-nos en el tipus de cuita de les diferents peces, ja fos de cocció reductora, oxidant o mixta, hem intentat establir quin era el grup més representatiu de ceràmica comuna en el gruix de la mostra.

Per tant, tal i com ho demostra el següent gràfic, el conjunt de materials més rellevant de la intervenció el constitueix amb una proporció molt alta la ceràmica de cocció oxidada, ja que queda representada en un 58,5 % del conjunt ceràmic, amb un total de 220 fragments recuperats, i es caracteritza per presentar una pasta amb una coloració rosada i beix.

■ Ceràmica Coccio Oxidant - 58'5 %	■ Vidriada amb verd i manganès - 1'3 %
■ Vidriada Monocroma - 27'3 %	■ Vidriada Blava Medieval - 1'06 %
■ Ceràmica Coccio Reduïda - 5'5 %	■ Vidriada Blanca - 0'79 %
■ Vidriada Blava Moderna -3'1 %	■ Porcellana - 0'53 %
■ Vidriada Reflexos Metàl·lics - 1'3 %	■ Vidriada amb manganès - 0'2 %

A continuació podem observar, en percentatges, com queda representat el conjunt de formes del grup ceràmic documentat.

BIBLIOGRAFIA

Llorens, Jordi. *Ceràmica catalana de reflex metàl·lic, Segles XV-XVII*. Barcelona 1989

Telese Comte, Albert. *La vaixel·la blava catalana de 1570 a 1670. Repertori, catalogació i proposta per a la seva nomenclatura. Investigació bibliogràfica sobre la Pisa Hispànica*. 1991

VV.AA. *La ceràmica de Paterna. Reflejos del mediterráneo*. Museo de Paterna, València 2002.

VV.AA. 9, *Quaderns Científics i Tècnics. La ceràmica medieval catalana*. Diputació de Barcelona, Àrea de Cooperació, Servei del Patrimoni Arquitectònic Local. barcelona 1997.

VV.AA. *Monografies, La torre del Baró, Viladecans*. Diputació de Barcelona, Àrea de Cooperació, Servei del Patrimoni Local. Barcelona 1998

ANNEX II

REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

REPERTORI D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

UE. 108

Àmbit: Cala 1

Definició: Nivell de rajoles de 20 x 20 x 2 cm.

Relacions Físiques:

Cobreix a: UE 109

Interpretació: Paviment a la zona de la cala 1

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 109

Àmbit: Cala 1

Definició: Nivell de morter de calç i sorra que té una potència de 7 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 108

Cobreix a: UE 110 i UE 120

Interpretació: Preparació per al paviment UE 108.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 110

Àmbit: Cala 1

Definició: Nivell de terres i pedres poc compacte d'uns 15 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 109

Cobreix a: UE 111 i 112

Recolza en: UE 120

Interpretació: Anivellament del terreny.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 111

Àmbit: Cala 1

Definició: Nivell de maons que formen una canalització conservada parcialment i que es documenta amb una llargada de 133 cm i una amplada de 44 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 110

Se li adossa: UE 112

Interpretació: Canalització amortitzada.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 112

Àmbit: Cala 1

Definició: Nivell de terres argiloses i calç d'1 m de potència que conté molts materials ceràmics

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 110

Recolza en: UE 119 i UE 120

Interpretació: Reompliment i anivellament del terreny.

Cronologia: XV-XVI /Fase: Fase II

UE. 119

Àmbit: Cala 1

Definició: Conjunt de pedres informes lligades amb morter que formarien un mur de mamposteria que va ser documentat fins a 1 m.

Relacions Físiques:

Se li recolza: UE 108, UE 109, UE 110 i UE 112

Interpretació: Fonaments de la façana.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 120

Àmbit: Cala 1

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç. Té una potència documentada fins a 80 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 109

Se li recolza: UE 112 i UE 119

Igual a: UE 216 (cala 2)

Interpretació: Fonamentació del mur mitjancer entre l'immoble estudiat i la biblioteca comarcal.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 201

Àmbit: Cala 2

Definició: Nivell de rajoles de 40 x 40 x 3 cm.

Relacions Físiques:

Cobreix a: UE 202

Recolza a: UE 218

Interpretació: Paviment actual a la zona de la cala 2

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 202

Àmbit: Cala 2

Definició: Nivell de morter hidràulic de 3 cm de potència

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 201

Cobreix a: UE 205 i UE 206

Recolza en: UE 218

Interpretació: Preparació per al paviment UE 201

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 203

Àmbit: Cala 2

Definició: Retall per a la disposició d'una canalització de ceràmica

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 205

Interpretació: Rasa de canalització

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 204

Àmbit: Cala 2

Definició: Nivell de ceràmica que serveix per canalitzar aigües.

Relacions Físiques:

Rebleix a: UE 203

Cobert per: UE 202 i UE 205

Interpretació: Canalització de 20 cm de potència

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 205

Àmbit: Cala 2

Definició: Nivell de terres i pedres que cobreix la canalització i que té una potència de 10 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 202 i UE 206

Cobreix a: UE 203 i UE 204

Recolza a: UE 218

Tallat per: UE 203

Interpretació: Anivellament del terreny

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 206

Àmbit: Cala 2

Definició: Nivell de morter que imita un paviment de rajoles que té una potència de 3 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 202

Cobreix a: UE 205

Tallat per: UE 203

Se li recolza: UE 213

Interpretació: Nivell de paviment a imitació de rajoles

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 207

Àmbit: Cala 2

Definició: Conjunt de còdols lligats amb morter de calç, de forma quadrangular amb unes mesures de 70 x 70.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 202

Se li recolza: UE 205, UE 214, UE 215 i UE 217

Interpretació: Pou

Cronologia/Fase: I

UE. 213

Àmbit: Cala 2

Definició: Nivell de sorres molt poc compactes i netes, que tenen una potència d'uns 13 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 201

Rebleix a: UE 203

Recolza en: UE 205, UE 206, UE 207 i UE 208

Interpretació: Sorres que rebleixen la rasa de canalització UE 203

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 214

Àmbit: Cala 2

Definició: Nivell d'argiles i restes de calç que té una potència d'entre 15 i 20 cm i apareixen materials ceràmics moderns.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 213

Cobreix a: UE 215 i UE 216

Recolza en: UE 218

Interpretació: Anivellament del terreny

Cronologia: XVIII-XIX / Fase: Fase II

UE. 215

Àmbit: Cala 2

Definició: Nivell de terres argiloses que conté restes de morters provinents de possibles paviments, poc compactes, amb una potència de 23 cm i conté materials ceràmics moderns.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 214

Cobreix a: UE 217

Recolza en: UE 216

Interpretació: Anivellament del terreny

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 216

Àmbit: Cala 2

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç, que va ser documentat fins a 60 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 214

Se li recolza: UE 215 i UE 216

Igual a: UE 120 (cala 1)

Interpretació: Fonamentació del mur mitjancer UE 218

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 217

Àmbit: Cala 2

Definició: Nivell de terres i còdols de 30 cm de potència que conté alguns materials ceràmics.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 215

Recolza en: UE 216

Interpretació: Anivellament de terres

Cronologia XV-XVI/Fase: Fase II

UE. 218

Àmbit: Cala 2

Definició: Mur de mamposteria format per còdols i morter de calç.

Relacions Físiques:

Recolza en: UE 216

Se li recolza: UE 201, UE 202, UE 205 i UE 213

Interpretació: Mur mitjancer entre l'immoble estudiat i la biblioteca comarcal.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 301

Àmbit: Cala 3

Definició: Paviment de morter ràpid de 5 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobreix a: UE 302

Recolza en: UE 304

Interpretació: Paviment en aquest espai

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 302

Àmbit: Cala 3

Definició: Nivell runa i terres de 13 cm potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: 301

Recolza en: UE 304

Interpretació: Preparació i anivellament del terreny.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 303

Àmbit: Cala 3

Definició: Nivell de terres argiloses, còdols i graves, amb una potència de 109 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 302

Recolza en: UE 304

Interpretació: Anivellament del terreny.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 304

Àmbit: Cala 3

Definició: Conjunt de còdols lligats amb morter de calç que formen un mur documentat fins a 130 cm de potència

Relacions Físiques:

Se li recolza: UE 301, UE 302 i UE 303

Interpretació: Mur est de l'immoble actual.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 401

Àmbit: Cala 4

Definició: Nivell de rajoles de 20 x 20 x 2 cm

Relacions Físiques:

Cobreix a: UE 402

Interpretació: Paviment actual a la zona de la cala 4

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 402

Àmbit: Cala 4

Definició: Nivell de morter de calç de 3 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 401

Cobreix a: UE 403

Interpretació: Preparació del paviment UE 401

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 403

Àmbit: Cala 4

Definició: Nivell de còdols i morter, molt compacte, de 10 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 402

Cobreix a: UE 404

Interpretació: Anivellament del terreny

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 404

Àmbit: Cala 4

Definició: Nivell de runa i pedres no compacte, que té una potència de 15 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 403

Cobreix a: UE 405

Interpretació: Anivellament i rebliment del terreny

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 405

Àmbit: Cala 4

Definició: Nivell de terres poc compactes, de 30 cm de potència, i que conté materials ceràmics moderns.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 404

Cobreix a: UE 406

Interpretació: Nivell de terres que indica l'amortització de les estructures muràries anteriors.

Cronologia: XIV-XVII /Fase: Fase II

UE. 406

Àmbit: Cala 4

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç i sorra, amb una orientació NE-SW, i que va ser documentat amb una llargada de 130 cm, una amplada aproximada d'uns 60 cm i una potència de 63 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 405

Se li recolza: UE 407

Interpretació: Mur que formaria part d'una organització interna diferent a l'establerta per la construcció del convent.

Cronologia/Fase: Fase I

UE. 407

Àmbit: Cala 4

Definició: Nivell de terres format per argiles i sorres, amb una potència de 45 cm, i que conté materials ceràmics moderns.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 405

Recolza en: UE 406

Interpretació: Anivellament i rebliment del terreny.

Cronologia : XIV-XV /**Fase:** Fase II

UE. 408

Àmbit: Cala 4

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter sense cap disposició (a vista de la cala). Té una potència de 25 cm i una llargada de 80 cm.

Relacions Físiques:

Recolza en: UE 406 i UE 407.

Interpretació: Possible mur amortitzat i enderrocat.

Cronologia/Fase: Fase I

UE. 501

Àmbit: Cala 5

Definició: Nivell de rajoles de 20 x 20x 2 cm

Relacions Físiques:

Cobreix a: UE 502

Interpretació: Paviment actual en aquesta zona

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 502

Àmbit: Cala 5

Definició: Nivell de morter de calç amb una potència de 2 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 501

Cobreix a: UE 503

Interpretació: Preparació del paviment UE 501

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 503

Àmbit: Cala 5

Definició: Nivell de morter de calç i còdols molt compacte, que té una potència de 10 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 502

Cobreix a: UE 504

Interpretació: Anivellament i rebliment del terreny.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 504

Àmbit: Cala 5

Definició: Nivell de pedres i runa d'entre 15 i 30 cm de potència

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 503

Cobreix a: UE 505 i 506

Interpretació: Anivellament i rebliment del terreny

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 505

Àmbit: Cala 5

Definició: Nivell de terres molt poc compactes, amb una potència de 80 cm i que conté materials ceràmics moderns.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 504

Cobreix a: UE 506

Interpretació: Nivell que indica l'amortització de les estructures anteriors.

Cronologia : XIV-XVII/**Fase:** Fase II

UE. 506

Àmbit: Cala 5

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç, del qual es documenta una amplada de 60 cm i una potència entre 70 i 80 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 505

Se li adossa: UE 507

Interpretació: Mur que possiblement tancaria pel sud les estructures existents abans de la fase II

Cronologia/Fase: Fase I

UE. 507

Àmbit: Cala 5

Definició: Nivell de morter de calç amb pedres i materials constructius, del qual es desconeix la potència. Té una amplada d'uns 60 cm

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 505

Recolza en: UE 506

Tallat per: UE 509

Interpretació: Vista molt parcial d'aquesta estructura. Podria correspondre a un paviment o mur.

Cronologia/Fase: Fase I

UE. 508

Àmbit: Cala 5

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç i sorra.

Relacions Físiques:

Recolza en: UE 506

Se li recolza: UE 505

S'adossa a: UE 507

Rebleix a: UE 509

Interpretació: Mur mitjancer de l'immoble actual

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 509

Àmbit: Cala 5

Definició: Retall efectuat en UE 507 del qual no s'ha documentat la profunditat.

Relacions Físiques:

Talla a: UE 507

Reblert per: UE 508

Interpretació: Rasa de fonamentació

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 601

Àmbit: Cala 6

Definició: Nivell de rajoles de 20 x 20 x 2 cm.

Relacions Físiques:

Cobreix a: UE 602

Interpretació: Paviment actual a la zona

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 602

Àmbit: Cala 6

Definició: Nivell de morter de calç de 3 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 601

Cobreix a: UE 603

Interpretació: Preparació per al paviment UE 601

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 603

Àmbit: Cala 6

Definició: Nivell de morter i còdols de 9 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 602

Cobreix a: UE 604

Interpretació: Anivellament del terreny

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 604

Àmbit: Cala 6

Definició: Nivell de runa i pedres, amb una potència de 55 cm, que conté materials ceràmics moderns.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 603

Cobreix a: UE 605 i 606

Interpretació: Anivellament i rebliment del terreny. Indica l'amortització de les estructures anteriors.

Cronologia : XVIII-XIX /Fase: Fase II

UE. 605

Àmbit: Cala 6

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç, amb una orientació NE-SW, del qual no es va poder documentar l'amplada, i tenia una potència de 80 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 604

Se li recolza: UE 608

Interpretació: Mur que possiblement tancaria pel sud les estructures existents abans de la fase II

Cronologia/Fase: Fase I

UE. 606

Àmbit: Cala 6

Definició: Conjunt de blocs de pedra sense cap lligam, que té una amplada de 20 cm i una potència de 50 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 604

Recolza en: UE 607

Interpretació: Mur realitzat en el moment de l'amortització de la Fase I. Es desconeix la seva utilitat.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 607

Àmbit: Cala 6

Definició: Nivell de terres molt poc compactes, amb una potència de 25 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 604

S'adossa a: UE 605

Se li recolza: UE 606

Interpretació: Anivellament del terreny

Cronologia: XV-XVI-XVII /Fase: Fase II

UE. 608

Àmbit: Cala 6

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç.

Relacions Físiques:

Recolza en: UE 605

Se li recolza: UE 601, UE 602, UE 603, UE 604 i UE 607,

Interpretació: Mur que fa de mitjançer pertanyent a l'immoble actual.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 701

Àmbit: Cala 7

Definició: Nivell de rajoles de 20 x 20 x 2 cm.

Relacions Físiques:

Cobreix a: UE 702

Interpretació: Paviment actual a la zona

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 702

Àmbit: Cala 7

Definició: Nivell de morter de calç de 2 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 701

Cobreix a: UE 703

Interpretació: Preparació del paviment UE 701

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 703

Àmbit: Cala 7

Definició: Nivell de morter de calç i còdols, de 7 cm de potència, i molt compacte.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 702

Cobreix a: UE 704

Interpretació: Anivellament del terreny

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 704

Àmbit: Cala 7

Definició: Nivell de terres negres de 3 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 703

Cobreix a: UE 705

Interpretació: Terres provinents de l'amortització de la canalització UE 705

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 705

Àmbit: Cala 7

Definició: Conjunt de rajoles de 35 cm d'amplada lligades amb morter de calç.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 704

Se li recolza: UE 706

Interpretació: Canalització formada per rajoles

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 706

Àmbit: Cala 7

Definició: Nivell de terres poc compactes, amb una potència de fins a 10 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 704

Recolza en: UE 705 i UE 707

Interpretació: Anivellament del terreny.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 707

Àmbit: Cala 7

Definició: Conjunt de blocs de pedres lligades amb morter de calç.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 704

Se li recolza: UE 706

Igual a: UE 120 UE 216

Interpretació: Mur mitjancer entre l'actual immoble i la biblioteca comarcal

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 801

Àmbit: Cala 8

Definició: Nivell de ciment d'1 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobreix a: UE 802

Interpretació: Paviment actual en aquesta zona.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 802

Àmbit: Cala 8

Definició: Nivell de morter format per còdols i calç que té una potència d'11 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 801

Cobreix a: UE 803

Interpretació: Anivellament del terreny.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 803

Àmbit: Cala 8

Definició: Nivell de blocs de pedra, còdols i terra, amb una potència d'entre 15 i 30 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 802

Cobreix a: UE 804

Interpretació: Anivellament i rebliment del terreny.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 804

Àmbit: Cala 8

Definició: Nivell de terres molt poc compactes, amb una potència de 100 cm, i que conté materials ceràmics de datació moderna.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 803

Cobreix a: UE 805 i UE 808

S'adossa a: UE 806 i UE 807

Interpretació: Anivellament i amortització de les estructures anteriors.

Cronologia : XIV-XVII /Fase: Fase III

UE. 805

Àmbit: Cala 8

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç que marca una traçada semicircular, que té una amplada de 35-45 cm i una potència de 95 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 804

Recolza en: UE 806

Se li recolza: UE 808

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 806

Àmbit: Cala 8

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligades amb morter de calç amb una potència de 120 cm.

Relacions Físiques:

Se li recolza: UE 804, UE 805 i UE 807

Solidari amb: UE 809

Interpretació: Mur que tancaria pel sud una estança amb una funció indeterminada

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 807

Àmbit: Cala 8

Definició: Conjunt de còdols lligats amb morter, que se situa a l'oest de l'estructura UE 806

Relacions Físiques:

Recolza en: UE 806

Se li adossa: UE 804

Interpretació: Mur de mamposteria que tapia la llum d'una arcada que arrenca a UE 806.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 808

Àmbit: Cala 8

Definició: Nivell de morter de calç amb una potència de 3-4 cm. Se situa uns 130 cm per sota de l'inici de la cala.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 804

Recolza en: UE 805

Interpretació: Possible nivell de paviment associat a l'estructura UE 805

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 809

Àmbit: Cala 8

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç, el qual es documenta fins a una potència de 120 cm.

Relacions Físiques:

Solidari amb: UE 806

Se li adossa: UE 801, UE 802, UE 803 i UE 804.

Igual a: UE 304 (cala 3)

Interpretació: Mur de fonamentació per l'est de l'edifici actual.

Cronologia/Fase: Fase II

U.E. : 810

Àmbit : Sector 3

Definició : Negativa

Seqüència física :

- Cobreix a : U.e. 803

- Talla a : U.e. 812

- Se li lliura : U.e. 802 i 811

Descripció : Retall allargat.

Interpretació : Parament mitjaner.

Cronologia : Segle XX

U.E. : 811

Àmbit : Sector 3

Definició : Estrat

Seqüència física :

- Cobreix a : U.e. 803

- Cobert per : U.e. 801

- Es lliura a : 806, 807, 809, 810.

Descripció : Nivell de color marró fosc format per pedra i petita runa (material constructiu modern) i amb una potència de 15 cm. Es troba situat al nord del mateix espai.

Interpretació : Preparació del paviment.

Cronologia : Segle XX

U.E. : 812

Localització : Sector 3

Definició : Estructura

Seqüència física :

- Farcit per : U.e. 803

Descripció : Estructura circular realitzada a partir de material d'obra de color ataronjat. Les seves dimensions eren d'1 metre de diàmetre, 5 cm de gruix, i una potència d'entre 40 i 60 cm.en funció de l'estat de conservació de les seves parets.

Interpretació : Dipòsit d'emmagatzematge.

Cronologia : Segle XX

U.E. 813

Localització : Sector 3

Definició : Estructura

Seqüència física :

- Se li lliura : U.e. 802, 803, 804 i 811

- Solidària : U.e. 806, 807 i 809.

Descripció : Parament realitzat a partir de blocs de carreus i còdols lligats amb morter de calç.

Interpretació : Fonament nord.

Cronologia/Fase: Fase II

U.E. : 815

Localització : Sector 3

Definició : Estructura

Seqüència física :

- Farcit per : U.e. 803

Descripció : Estructura circular realitzada a partir de material d'obra de color ataronjat. Les seves dimensions eren d'1 metre de diàmetre, 5 cm de gruix, i una potència d'entre 40 i 60 cm en funció de l'estat de conservació de les seves parets.

Interpretació : Segle XX

UE. 901

Àmbit: Cala 9

Definició: Nivell de rajoles de 21 x 21x 3 cm

Relacions Físiques:

Cobreix a: UE 902

Interpretació: Paviment actual en aquest espai.

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 902

Àmbit: Cala 9

Definició: Nivell de morter de calç amb sorra de 6 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 901

Cobreix a: UE 903

Interpretació: Preparació per UE 901

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 903

Àmbit: Cala 9

Definició: Nivell de terres argiloses i compactades de 3 cm de potència.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 902

Cobreix a: UE 904

Interpretació: Anivellament

Cronologia/Fase: Fase III

UE. 904

Àmbit: Cala 9

Definició: Nivell de còdols, terra, calç i material constructiu, poc compacte, amb una potència de 30 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 903

Cobreix a: UE 905 i UE 906

Interpretació: Anivellament i rebliment del terreny.

Cronologia/Fase: Fase III

U.E. : 905

Localització : Sector 2

Definició : Estructura

Seqüència física :

- Cobert per : U.E. 904

Descripció : Presentava una orientació E-W i era format per blocs de pedra lligats amb morter de calç i sorra. Tenia una amplada d'entre 45 i 50 cm, i una longitud màxima de 3 metres.

Interpretació : Mur divisor d'una estança.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 906

Àmbit: Cala 9

Definició: Nivell de terres, calç, còdols i materials constructius, que té una potència de 52 cm i conté materials ceràmics.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 904

Cobreix a: UE 907

S'adossa en: UE 905

Interpretació: Anivellament i rebliment del terreny.

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 907

Àmbit: Cala 9

Definició: Nivell de sorres poc compactes, amb una potència de 100 cm, i que conté materials ceràmics.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 906

Cobreix a: UE 908 i UE 909

S'adossa a: UE 905

Interpretació: Anivellament i rebliment del terreny

Cronologia/Fase: Fase II

UE. 908

Àmbit: Cala 9

Definició: Conjunt de bloc de pedra lligats amb morter de calç, el qual té una amplada entre els 60 i 80 cm, i una potència de 60 cm.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 907

Recolza en: UE 905

Se li recolza: UE 909

Igual a: UE 405 (cala 4)

Interpretació: Mur pertanyent a una organització de l'espai diferent i anterior a la fase II

Cronologia/Fase: Fase I

UE. 909

Àmbit: Cala 9

Definició: Conjunt de blocs de pedra lligats amb morter de calç i sorra que forma una circumferència. Es desconeix el seu diàmetre.

Relacions Físiques:

Cobert per: UE 907

Reblert per: UE 907

Recolza en UE 905 i 908

Interpretació: Pou o fossa sèptica

Cronologia/Fase: I

U.E. : 910

Localització : Sector 2

Definició : Estructura

Seqüència física :

- Se li lliura : U.e. 903, 904 i 906

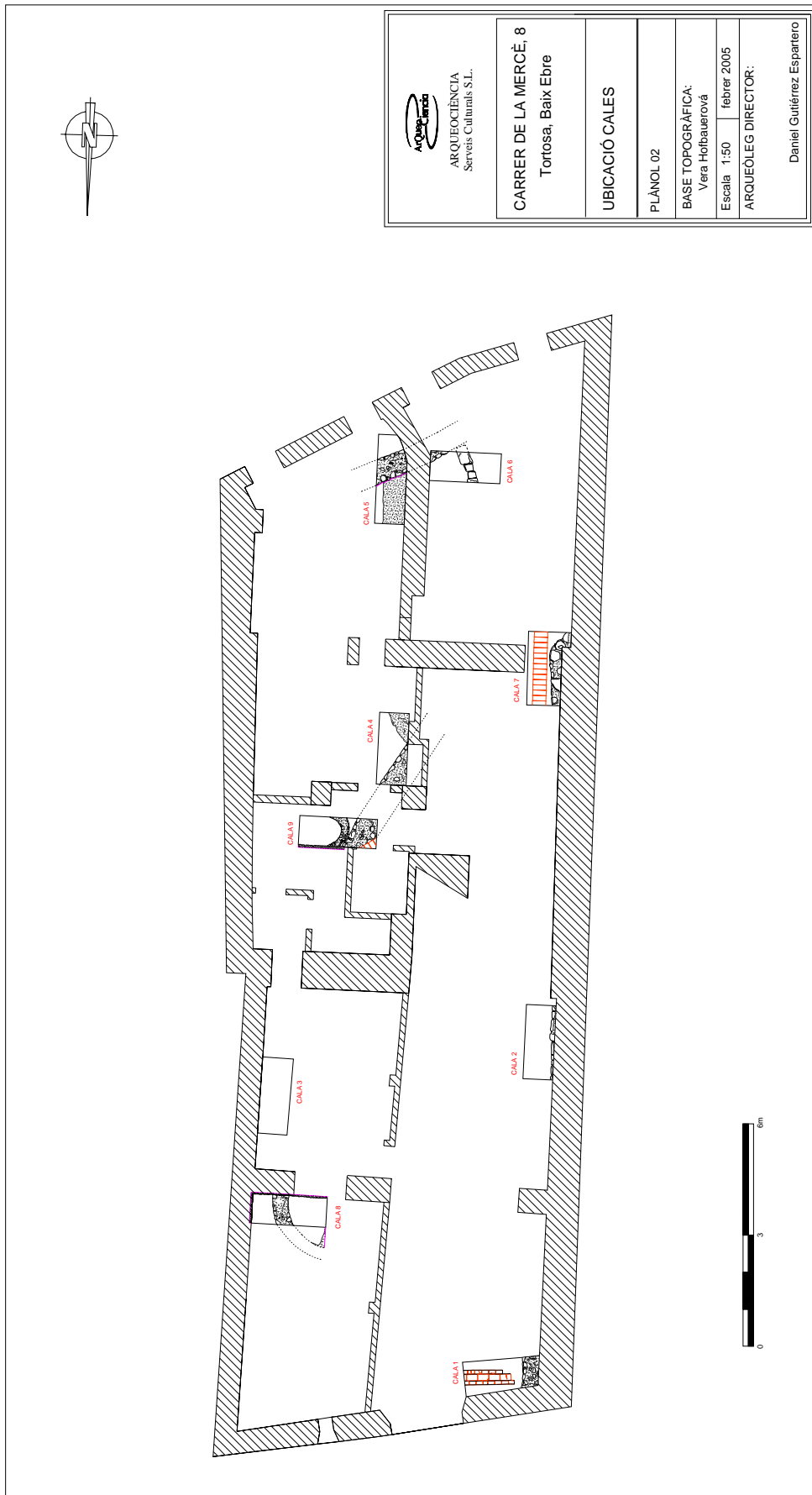
Descripció : Parament realitzat a partir de blocs de carreus i còdols lligats amb morter de calç.

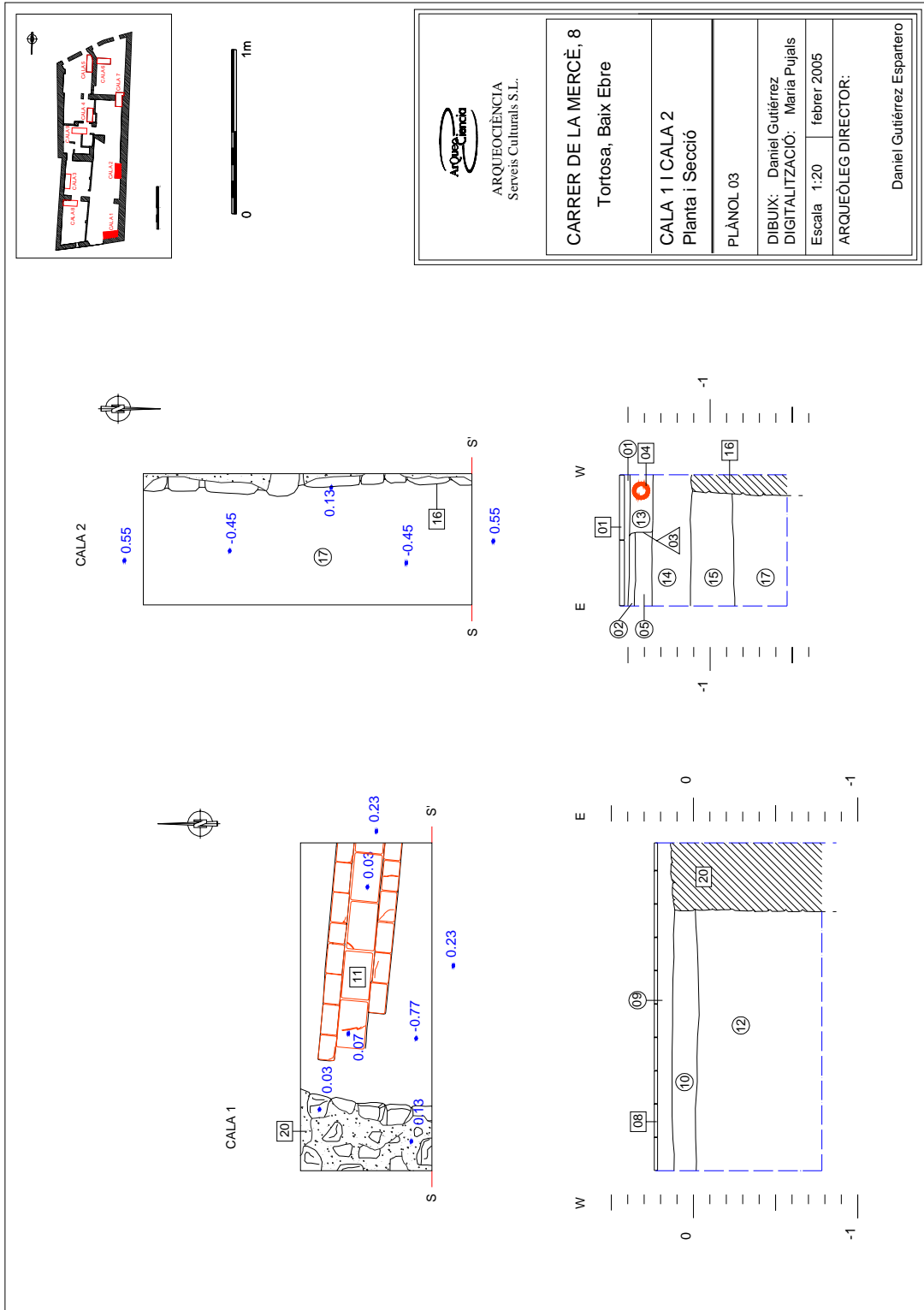
Interpretació : Fonament nord

Cronologia/Fase: Fase I

ANNEX III

DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

ArqueoCiència
ARQUEOCIÈNCIA
Serveis Culturals S.L.

CARRER DE LA MERCÈ, 8
Tortosa, Baix Ebre

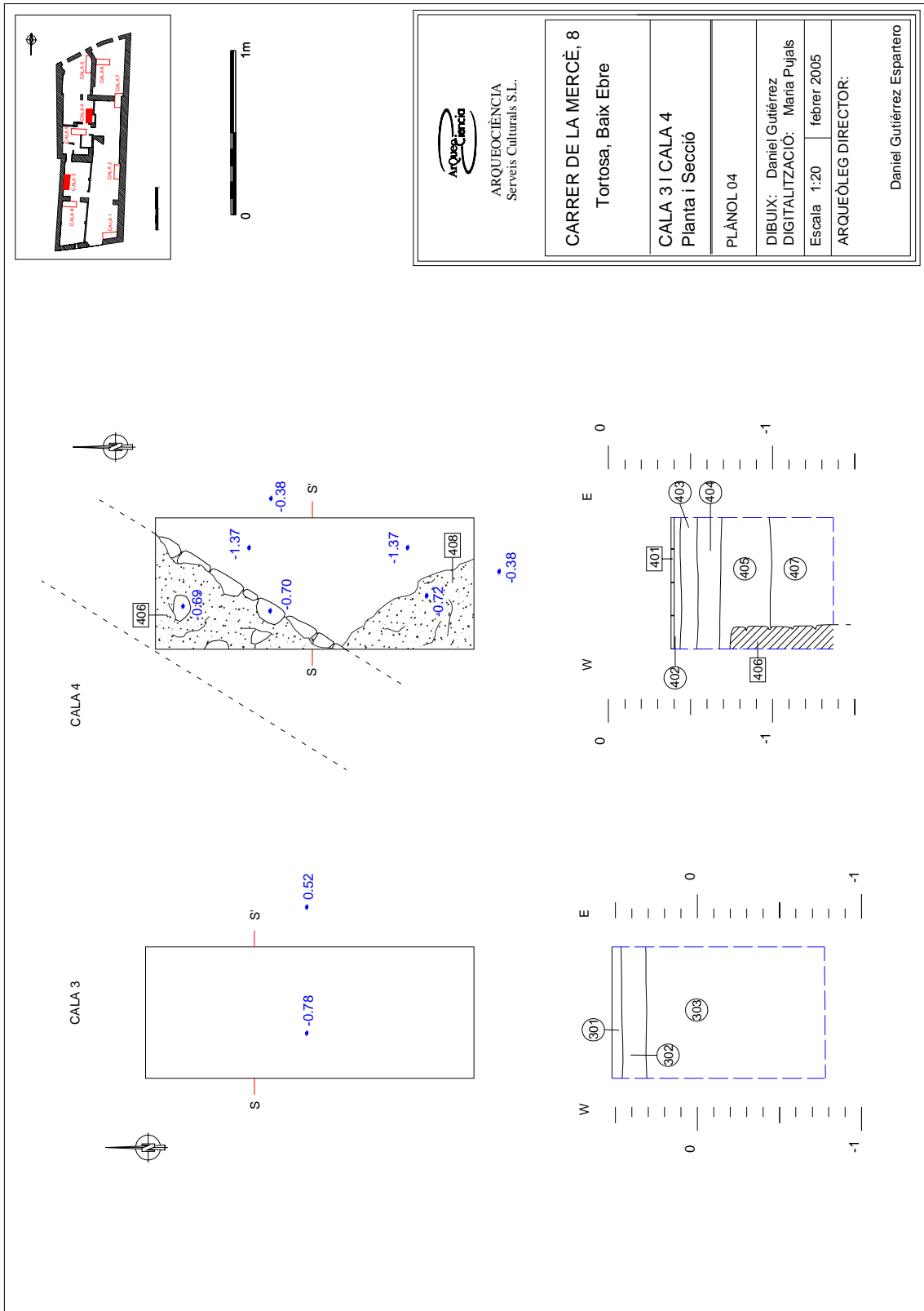
CALA 1 I CALA 2
Planta i Secció

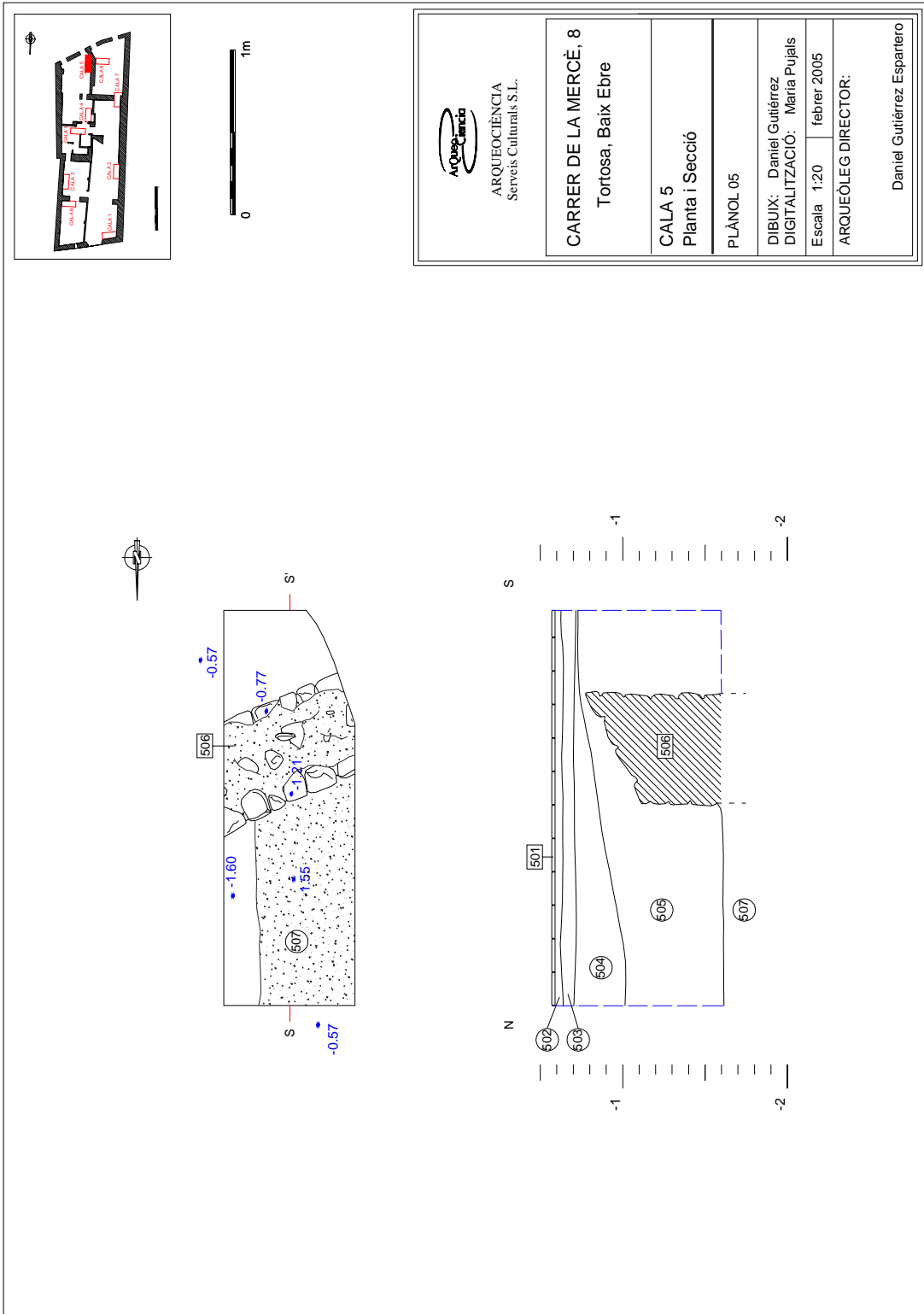
PLÀNOL 03

DIBUIX: Daniel Gutiérrez
DIGITALITZACIÓ: Maria Pujals

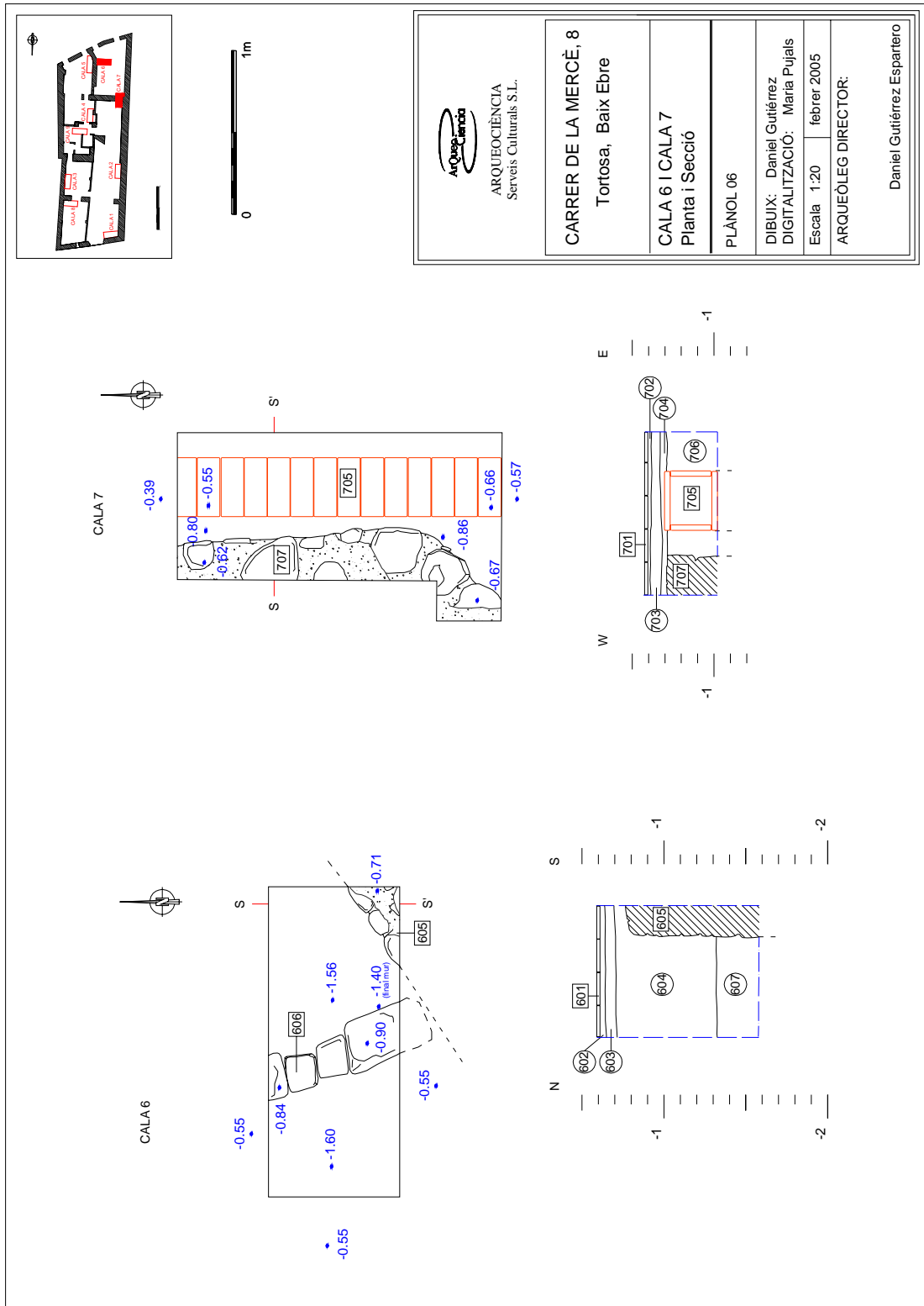
Escala: 1:20 febrer 2005

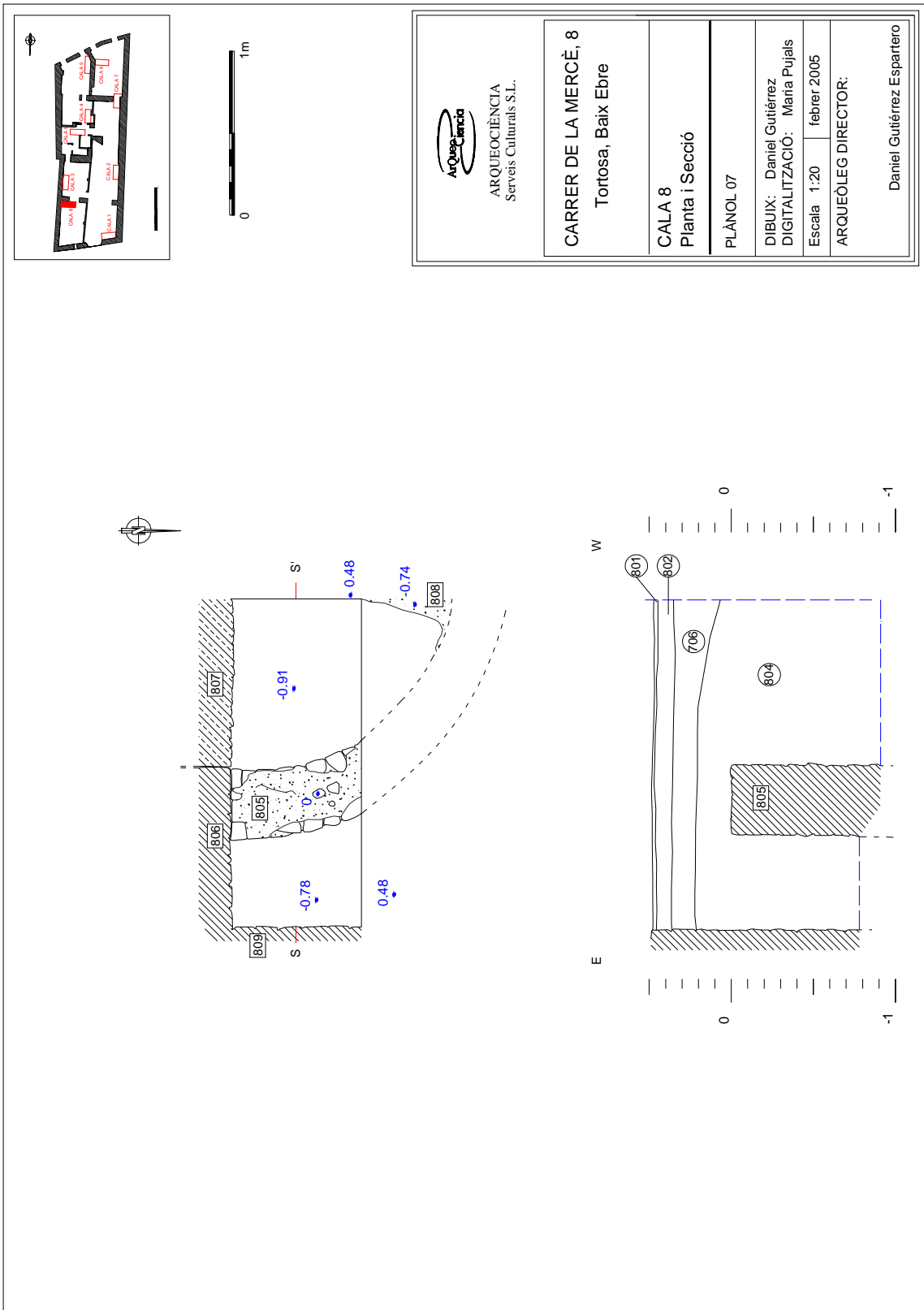
ARQUEÒLEG DIRECTOR:
Daniel Gutiérrez Espartero

 <p>ARQUEOCIÈNCIA Serveis Culturals S.L.</p>	
<p>CARRER DE LA MERCÈ, 8 Tortosa, Baix Ebre</p>	
<p>CALA 5 Planta i Secció</p>	
<p>PLÀNOL 05</p>	
<p>DIBUIX: Daniel Gutiérrez DIGITALITZACIÓ: Maria Pujals</p>	
<p>Escala 1:20</p>	<p>febrer 2005</p>
<p>ARQUEÒLEG DIRECTOR:</p>	
<p>Daniel Gutiérrez Espartero</p>	

 ARQUEOCIÈNCIA Serveis Culturals S.L.	
CARRER DE LA MERCÈ, 8 Tortosa, Baix Ebre	
CALA 8 Planta i Secció	
PLÀNOL 07	
DIBUIX: Daniel Gutiérrez DIGITALITZACIÓ: Maria Pujals	
Escala 1:20 febrer 2005	
ARQUEÒLEG DIRECTOR:	
Daniel Gutiérrez Espartero	

